

AQUILA

TÚLLÉPÉS

Az AQUILA

Negyedévi folyóirata

2020/3

TÚLLÉPÉS

7. évfolyam 3. szám
Megjelent: 2020. augusztus 1.

Az AQUILA katolikus közösség negyedévi folyóirata

A kizárólagos materiális gondolkodáson túllépve: lelkiesség, spirituális kultúra – filozófiai, teológiai, pszichológiai, szociológiai, művészeti és egyéb tudományos megközelítésben.

Megjelenési gyakorisága: Negyedévi folyóirat

A folyóirat régi példányai az archívumban megtalálhatók.

Nemzetközi azonosítószám: HU ISSN 2064-7700

A Túllépés bankszámlaszáma: UNI-CREDIT bank
10918001-00000038-58540003

Alapítás ideje: 2014. július 1.

Tartalom

Kedves Olvasóink!	5
AZ ÖKUMENIZMUS ÉS A KOALÍCIÓKÖTÉSEK	7
Értekezés a kereszténységen belül megfigyelhető ökumenikus irányvo- nalak tévútjáról.	
A JELEN LAPUNK ÍRÁSAIHOZ MEGJEGYZÉS	12
A Túllépés jelen számához adott rövid kiegészítő megjegyzés a szerzők és szerkesztők nevében.	
ÓSZÖVETSÉG ÉS ÚJSZÖVETSÉG KAPCSOLATA, JÉZUS KRISZTUS ISTENSÉGE.....	13
Misztikát, kritikai forráselemzést, régészetet egységbe kovácsoló érteke- zés Jézus valóságának megkérdőjelezhetetlenségéért.	
TÚLLÉPNI ÖNMAGUNKON	40
Hogyan forduljunk a szellemi mivoltunk, egy Emberségesebb forma felé? Lelki és logikus, filozófikus és gyakorlatias gondolatok.	
ÚJJÁSZÜLETÉS A BIBLIÁBAN, KORAI EGYHÁZBAN, MISZTIKÁBAN ÉS A DOGMATIKAI ELÍTÉLÉSE	46
Értekezés a reinkarnációs fogalmakról, a korai kereszténységhez való kapcsolódásukról, és a misztikus és dogmatikus megközelítésükről.	
Impresszum.....	82

Kedves Olvasóink!

Szeretettel köszöntjük Önöket, s reméljük, hogy sok kellemes, gondolkodással töltött időt szerzünk Önöknek, és idővel egyre több olvasónk lesz. *Elindult a hetedik évünk.*

Miért indítottuk el ezt az eleinte negyedévente (majd terveink szerint sűrűbben) megjelenő elektronikus kiadványunkat?

Az ok a kiadó AQUILA Közösség lelkiségéből fakad. Mi 35 éve vagyunk katolikus közösség, mely eddig sokféle működési formációt is létrehozott, és fenn is tart.

Ami a cikkek tartalmára vonatkoztatott igényünk: újszerű, valós értéket hordozó gondolkodás jellemezze, és csakis a végső igazsághoz közeledő, kereső elképzelés érvényesüljön. A cikkekért nem tudunk fizetni, ahogyan az olvasásuk is ingyenes.

Keressük a spirituálisan is korrekt, univerzális szintet jobban megközelítő, teljes körű tudományos gondolkodást, nyitottságot, bátorságot, hogy minél jobban megismerhessük az embert, a földi létet és az univerzumot.

Célunk az emberi kultúra, a tudományos élet kitágított gondolkodás felé való rehabilitációja. Joseph Ratzinger szavaival élve: *„Senki sem állíthatja azt, hogy ő a szó igazi értelmében „tudja”, hogy Isten nem létezik. De felállíthatja azt a hipotézist, hogy nem létezik, s ebből a tételből próbálhatja megmagyarázni az univerzumot.”* (Krisztusra tekintve) Mi azt látjuk, hogy a jelenlegi tudományos élet megnyilvánulásai szinte csak földies, materiális szempontból próbálják megérteni, megélni a világot. Az így (meg)magyarázott földi világ jelenségei nagyon sok esetben – jelenleg még felmérhetetlenül, vagy be nem vallottan – téves következtetésekre vezethetnek. Pl. A világ keletkezésének módja, oka. Vagy az ember megjelenésének ideje, hogy miből és hogyan alakult ki, más bolygókon, más életek keresése, a kizárólagosan szén alapú gondolkodás is nagy hiba stb.

Az AQUILA feladatának tekinti az emberi felfogás horizontjának a felfoghatóság határáig való tágítását, amit szerintünk folyamatosan feszegetni, nyújtani, bővíteni lehet.

K. Jaspers gondolatai: *Az egzisztenciális embernek mindig úton kell lennie, nem merevedhet meg dogmatikus igazságokban (...) mindig nyitva kell állnia és tanulékonynak kell maradnia, készen arra, hogy megvitassa az ellenkező álláspontot, mindig tudatában annak, hogy a vándorló embernek nincs végleges igazsága.* Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 14.2.2. fejj., 446.o.

A TÚLLÉPÉS kiadvány a kedves Olvasóktól az elmélyült olvasást várja. Az AQUILA nyitott minden újat hordozó elmére, elfogadjuk és közöljük a beadott cikkeket, ha a Szerkesztő Bizottságunk jóváhagyja.

Minket Istenen kívül senki sem működtet, és szabadok vagyunk mindenféle földi érdektől, nem fogjuk sem politikai, sem semmiféle más érdekből cenzúrázni a beadott cikkeket. A közlés legfontosabb kritériuma elsősorban az, hogy a fenti szellemben íródott-e a mondandója, megfelelő-e ennek a kitágított horizontnak, fogalmazása és mondandója tekintetében megfelelően igényes-e, hordoz-e logikát, újszerű gondolkodást. Nem számít a szerző vallási és politikai hovatartozása, ha nem támadja az Istenhitünket.

Semmiféle erőltetett, igazi értékeket nem hordozó, plágiumgyanús terméket sem fogadunk el!

Egyéniségek írásai kellenek.

M. Blondel

*Minél többet tud az ember,
minél többje van, minél több ő maga,
annál inkább tudatára ébred annak,
hogy nincs semmije, nem tud semmit,
hogy nem az, amit akar.*

Pável Márta

AZ ÖKUMENIZMUS ÉS A KOALÍCIÓKÖTÉSEK

/SZERINTEM/

Mindegyik egyféle kompromisszum. Megfigyeltem, hogy amikor a pártok egymással bármilyen megállapodást kötnek, akkor mindig baj van náluk. Ugyanis szinte mindig érdekek mentén történik ez, s azok a pártok kötnek megállapodásokat, tömörülnek egybe, akik gyengék, amiknek nincs tömegbázisa, nem láthatóak, nem mérhetőek vagy nagyon kicsik/ törpék. Egy-egy koalíciókötés mindig megalkuvásokkal jár, ugyanúgy, ahogy az ökumenizmus is.

De vissza a pártokhoz. Már láthattuk, hogy például az MSZP-t tönkretette az SZDSZ koalíció. A koalíció megkötésekor ők jóval kevesebben voltak, de erőszakosabbak voltak, és így mind a kettő szétesik: előbb az SZDSZ (szétszivárogtak), majd az MSZP is már a sír szélén áll. (Hasonlatomban vehetjük a katolikus Egyházat mint MSZP, és a protestánsokat a másikkak.)

Nos, ez a bajom a koalíciókötésekkel. Nem kéne megtenni! Ma az egyházunk nagyon erőszakosan, különösen Ferenc pápa szorgalmazza (s ez nekem alaptól is gyanús...) az ökumenizmust= koalíciókötést. Olvasgattam az egyházunk indokairól - persze nem győztek meg -, illetve egy erről szóló írássorozatot is olvastam, ahol egy teológus nagyon intelligensen, okosan, a kornak megfelelő érvek szintjén mutatja be, hogy miért kell az egység. Hivatkozik, hogy Isten is úgy akarja, s különböző részekből innen-onnan idéz. Azt mondom, hogy az idézetek jók, de az nem jó és nem fogadom el, hogy nekünk más vallásokkal ökumenében (más pártokkal koalícióban) kell lenni.

Először is, a kérdésem: miért nem fogadják be a nem keresztény vallásokat is (nekem ez is gyengeség), ha nagyon „ökumenikusok” vagyunk. Vagy ők nem emberek, rájuk nem vonatkoznak a hivatkozásaik: az

isteni erő isteni egységet akar? Alkudjunk meg, de annyira, nehogy jól is járassunk pl. a több étellel, a preegzisztenciával, hogy csak párat említsek, mert ezzel sok minden valóban megmagyarázható lenne, amit pillanatnyilag a keresztények csak elkennek. Ha ökumené, akkor terjedjen ki minden népre, még ha innentől nem is annak hívnánk! Én ismerek jó pár buddhista embert, akik igaz, máshonnan közelítik meg az egész létkérdést, de szerintem elfogadóbbak, sokkal rugalmasabbak és liberálisabbak abból a szempontból is, hogy nem megalkuvást, elhallgatást kérnének (pl. Szűz Anya szerepe stb.), hanem egymás mellett élést, egy irányba haladással. Ki mire érett meg, arra menjen, és mindenki szedje ki azt, ami neki hasznos. Ez így van, mi tudjuk, mi valahol ezt tesszük.

Nem tudom elfogadni, hogy a protestantizmussal, stb. kössünk koalíciót = ökumenét, vagy hogy egy ökumenikus misén már ne merjük a Szűzanyát dicsőíteni, ne merjük a szentjeinket kiemelni, példának hozni, hogy ne merjük az Oltáriszentség kiemelkedő fontosságát hangsúlyozni / megélni stb. Mi ez, ha nem az eddigi hitünk, elveink elárulása?! Nem! Ez nekem fájó árulás!

Úgy gondolom, az ökumené a gyengeség jele, annak a jele, hogy tudják azt, hogy rosszul teszik a dolgaikat, és az utolsó lehetőség, hogy a rangjukat, a hierarchiát, a hatalmukat megtarthassák. Ezért belemennek olyanokba, amiket én megalkuvásnak tekintek.

Árulás az is, hogy elhallgatom azokat az értékeket, amelyeket Prohászka Ottokár vagy Avilai Szent Teréz stb. vallottak. Nem tudok ezen megalkuvások, gyengeség felett örvendezni. Nem tudom dicsőíteni, szorgalmazni, elfogadni, sem tanítani, hogy ez kell, nem kell! Nem így kell! (Az igaz, nem sokat számít az egyháznak, hogy én mibe megyek bele – egyelőre.)

Visszatérve az ökumenére. Mivel mi az AQUILA nevezetű keresztény párt is vagyunk – a gyülekezési jog miatt, és hogy elmondhassuk a

véleményünket tartjuk fent a pártunkat –, ezalatt a lassan 10 év alatt többször megkörnyékeztek bennünket, hogy különböző koalíciókötésekbe menjünk bele; azt gondolom, azért, hogy bejussanak a parlamentbe, hogy kapjunk pénzt stb. Igen, az ő érdekeik nem a mieink, de mi az alapszabályban is rögzítettük: nem alkuszunk. Egy koalícióban viszont le kellett volna adni az elveinkből, és az övékből beemelni stb. Lássunk tisztán. Az alkuszik, aki gyengének, erőtlennek érzi magát, de mi nem. Nekünk nem fontos sem a bejutás, sem a pénz, sem a hírnév, csak az, hogy nyugalomban legyünk és tisztíthassuk az embereket, hogy Istenhez jussanak. Aki becsületes, s olyan kemény ember, mint mi, csatlakozhasson hozzánk. Habár ezt nem sűrűn teszik, de ez érthető is, mert ma, ami nagyon komoly, ami nagyon kemény, aminél tisztesség dominál pénz nélkül, az nem vonzó, és nem kereshet vele semmit. Mi nem fogunk eltérni azoktól az isteni elvektől, ahogyan szeretnénk az országot vezetni, nem fogunk eltérni attól az isteni akarattól, hogy üdvözülni akarunk.

S ahogy az Ő vezetésével megyünk az utunkon, egyre jobban szigorítja. Nem lehet megalkuvás tárgya a misztika sem, ahogyan Isten egyre magasabb szintre emeli a matériától való elválásokat, és szubtilissé finomodni vágyó lényünket. Ezt nem sokan értik meg, nem is akarják megérteni. Hogy lehetne egy olyan egyházban fejlődni, ami nem mélyülni, hanem sekélyedni akar, elveti – érdekből – az évezredek mélyebb felismeréseit stb.! Aki nem áll ki, nem segíti, hanem inkább veszélyesnek érzi, és elnyomja a különböző magasabb szinten lévő hívőit!

Mi pedig semmiféle ok miatt nem fogunk megalkudni senkivel sem! Ismétlem: a koalíció=ökumené – a szemünkben – a gyengeség jele.

Ha magunkat nézem, mi biztosak vagyunk a dolgainkban, és tudjuk, hogy jó, amit Jézus Krisztustól kapunk. Tudjuk, hogy Istentől való. Ha ezt TUDJUK, hogy Isten így akarja, akkor semmi szín alatt sem tehetnénk engedményt senkinek sem! Felmerül bennem most az a kérdés, hogy az egyház ezekben nem biztos? A katolikus egyház úgy gondolja,

hogy úgy forgatja a köpönyeget, ahogy a politikai és az egyéb érdekek kívánják? Ami érték volt, „harcoltak” érte, küzdöttek a protestantizmus terjedése ellen a nagyjaink, szentjeink (A. Szt. Teréz, Prohászka, Pázmány stb.), mostanra már miért nem érdekes, miért devalválódott? Ki kit tévesztett meg? Ők minket, vagy most Önök minket? Ha eddig pár száz évig „harcoltunk” a szakadárok/eretnekek ellen, most keblünkre öleljük? (Olyan, mint a DK meg a Jobbik..., s ezzel mindegyik hitelét veszítette!) Ha valaki(k) biztosak abban, amit az egyházunk kétezer éve mond, megalkotott, hogy lehet mást vallani, elengedni a lényeg egy részét? Vagy ha nem voltak biztosak benne, nem hitték, hogy Istentől valók, és porhintés volt, akkor mélyen el kell gondolkozni, hogy hogyan tovább. Főleg azon, kinek hogyan tovább, mert egyet mondhatok: az egyház, amit Krisztus alapított, a miénk is, s mi nem fogunk elmenni, és mi Krisztus és a Szentháromság folyamatos sugallata, igazsága mellett kiállunk. Az, hogy ők mit mondanak, és hogy századok alatt mit tettek hozzá különböző egyházatyák, akiket vagy elutasítottak vagy elfogadtak, szentté avattak stb. ez most már teljesen mellékes.

Nekünk kikezddhetetlen forrásunk az Úristen. Krisztus elmélkedésben minden kérdésünkre válaszolva, az újszövetséget is sokkal mélyebben értette meg, olyan mélyen, hogy elszörnyülködik az ember, hogy mi van leírva, amit addig fel sem fogott. *Avilai Szent Teréz: A tökéletesség útja XXII.f. „Ne engedd, Uram, hogy bárki is megengedhetőnek tartsa azt, hogy kizárólag csupán a szájával beszéljen Hozzád! Hogyan gondolkozhatik így keresztény ember?! És ti, akik azt állítjátok, hogy nincs szükség elmélkedésre, vajon tudjátok-e, hogy mit beszéltek? Én meg vagyok róla győződve, hogy nem tudjátok. Fogalmatok sincs arról, hogy mi az elmélkedés; sem arról, hogy miképpen kell az ajakimát végezni; sem arról, hogy mi a szemlélődés. Mert ha megértenétek ezeket a dolgokat, nem ítélnétek el az egyik percben azt, amit a másik percben dicsértetek s nem kívánnátok tőlünk, hogy veletek együtt esztelenül beszéljünk.”*

Tehát, hogy merne bárki is engedményeket tenni – ha valaki az igazságot tudja –, hogy mer leadni belőle, csak azért, hogy mondvacsinált egység legyen?!

Kell, hogy minden néppel szeretetben legyünk, nem kell gyűlölködni, de mindenkinek fel kell nőni a megértési szintig a másik útjához, mélységeihez és elfogadásához: te úgy mész, én így, s mégsem vagyunk ellenségek. (Ve-

lem kb. 20 éve két órát üvöltött telefonban egy baptista, mert mertem mélyen Szűz Anyáról is írni, s a legnagyobb ellenségnek titulált.) Akik ezt nem értik meg, azokkal még nem jött el az idő a tárgyalásra.

Mi valami ilyesféle „ökumenét” képzelünk el. Nem kell haragban lenni semelyik vallással sem, mi sem vagyunk haragban, nem is foglalkozunk ezzel sem. A szint dönti el, mikor kell és miről beszélgetni, eszmét cserélni. Egy biztos, mindig tanulhatunk egymástól, ha mást nem, emberiséget.

Tapasztalatom szerint nagyon józanul lehet a buddhistákkal kommunikálni. Igaz, nem szükséges velük együtt nyaralni, de meg lehet beszélni józanul a dolgokat. Ha valamiben biztos vagyok, az a mi utunk, a Sas útja, ami a Krisztus útja, amit nekünk adott. S mivel TUDOM, kitől kaptam, hiszem, megélem naponta, így soha, de soha nem lehet engedni, és soha nem lehet semmiféle koalícióba/megalkuvásba/ökumenébe belemenni.

Avilai Szent Teréz: A tökéletesség útja XXI f.

S gondoljátok csak meg, hogy milyen vak ez a világ! Azt természetesen nem veszi tekintetbe, hogy milliók és milliók estek eretnokségbe és egyéb

súlyos bűnökbe és pedig olyanok, akik nem imádkoztak, sőt azt sem tudták, mi fán terem az imádság!

Varga Péterné/ **Pável Márta**, katolikus hittanár, az AQUILA Párt elnöke, 40 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója és vezetője.

Két könyve jelent meg (Akinek füle van a hallásra, az hallja meg, valamint A misztikus teológia alapjai) és egy Hazafelé címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetők a www.aqp.hu, AQUILA Magazinban és a Túllépés n.é. lapban, valamint a [blogban](#).

Pável Márta

A JELEN LAPUNK ÍRÁSAIHOZ MEGJEGYZÉS

Mint szerkesztő a 3. számunk olvasásához az alábbiak figylembevételét kérem. A következő három szerzős cikk az Ószövetségről és a lentebbi cikk az Újjászületésről – mint látni fogják – mondandójukat tekintve összefügg, így nem idézgetjük egymást. Igaz, Rizmayerné Márkus Edit cikke 2016-ban részlegesen már megjelent a Túllépésben, de témája miatt szükséges újbóli megjelenése a következő cikk miatt is. Kérem, vegyék úgy, hogy mind a kettő egymást erősítő, bizonyító cikk. Tény, hogy hitünket, megismerésünket, felfogóképességünket tekintve folyamatos fejlődésben van az ember, amit el kellene fogadni.

Köszönöm a figyelmüket és jó olvasást kívánunk!

Pável Márta, Szeibert Márton, Rizmayer Péter

ÓSZÖVETSÉG ÉS ÚJSZÖVETSÉG KAPCSOLATA, JÉZUS KRISZTUS ISTENSÉGE

(3) 407 o „ *A jövődő életben tudásunk
ugyanolyan mértékben fogja felülmúlni jelen
tudásunkat, amilyen mértékben múlja felül az
Újszövetség az Ószövetséget.*” Órigenész

MI CÉLBÓL KÉSZÜLT A TANULMÁNYUNK?

A teljesség igénye nélkül pár kiemelt ponton át világítunk rá a lényegi részekre. Rámutatunk, hogy milyen lényeges eleme a kereszténységnek a misztika. Keresztülhaladva néhány ószövetségi történeten, tanításon, illetve elsősorban azok keletkezésével kapcsolatos kérdéseken, valamint az Órigenész-Kelszosz-vitán, támaszt szeretnénk adni abban, hogy helyén kezeljük őket, és ezzel együtt tisztábban lássuk Jézus életének és tanításának hitelességét, megingathatatlanságát.

Vannak olyan közlések, amik mély gondolkodásra készítenek. Viszont a mai szinten az emberek – ahol csak tudják –, a Krisztus esemény tényét igyekeznek lemosni, vagy a mélységeikbe lehúzni a maguk szálamasan alacsony szintjére. Magyarázataik nagyon primitívek, többnyire avatatlan kezek mindenféle teológiai ismeret nélkül, de némi történelem-tudással, vagy geológiai, régészeti ismeretekkel beleszólnak. Ez a sok autentikusan nem hitelesített tudáshalmaz és szerényebb mélységű „megállapítás” ér el a közepes teológiai kultúrával (vagy épp azzal sem) rendelkező, de annál nagyobb hangú tömeghez. S a sokszor hitetlen, egyenesen Istent és Bibliát tagadó tömegnek pedig lehetőséget ad a hitetlenségük igazolására, mert aki nem akarja elhinni azt, ami neki megváltozást igénylő életet kívánna, örömmel veszi ezeket az írásokat. A tisztessége-sebb, hazamenetelt elősegítő (értsd: Isten felé vezető) életvitel nem tetszetős a mai liberális világban.

Mi ezek között szeretnénk eligazítást adni, ha lehetséges, legalábbis ami az Ószövetség, Újszövetség kapcsolatát érinti. Mi (AQUILA) úgy érezzük, hogy az egyház az antimisztikus, antispirituális magyarázatokkal csak ront, nemhogy javítana a helyzeten, az egyre gyérülő keresztények számán, és sajnos a pap szájából csak néha hangzik el egy minőségi, hiteles vagy mélyen spirituális beszéd. Ez nem tűrhető! A célunk, hogy ezen a helyzeten javítsunk, és prezentáljunk egy újabb, eddig nem használt, másfajta megközelítést. (3) 406. o. Órigenész: *„Az üdvrendnek nem az a célja, hogy az ember útját kényelmessé tegye, hanem az, hogy iskolázza, nevelje, visszairányítsa Istenhez, mert az ember Isten nélkül a saját életét sem tudja megvalósítani.”*

Jóllehet, lesznek, akik nem értik meg, vagy támadják az írásunkat, nem változtat semmin, minket Isten táplál. De ha lesz egy olyan krém, egy olyan réteg, aki a fejéhez kap, és azt mondja, hogy ez lehet az igazság, akkor nem írtunk hiába.

Nézzük meg, Platónt se értette meg mindenki, sőt a mai napig sem értették meg, nagyon sok szentet sem értettek meg a korában, de lehet, későbbi korok belőlük épülhetnek fel, pl. Avilai Szt. Teréz lelkeségéből, akit korábban inkább nem akartak elfogadni, sokszor menekülnie is kellett a nézetei, hite, tettei miatt.

Számunkra bizonyossággá vált: Jézus Krisztus a legnagyobb Fény a világunkban, hozzá senki és semmi sem érhet fel. Létének, Istenségének igazolásához a mai materiális világban, a filozófiának a durva, csak elemző és egymást másoló, az Ószövetséggel bizonyítgató módszerei már nem elegendőek. Úgy véljük, ami jelenleg kikezddhetetlen az a misztika, a spiritualitás útja, az emberekkel való közvetlen megélelés!¹ Erre kellene nevelni, hangolni a kereszténységet, de ettől sajnos messze van. Teljesen egyetértünk Órigenésszel (3) 407. o.: *„...axiómája volt, hogy*

¹ A sok üres fecsegés devalválódhatta az igazságot, mivel nincsenek a szövegek mögött hiteles személyek sem.

minden kinyilatkoztatás a befogadó felfogóképességének megfelelően történik. Az emberreválás szükségképpen Isten incognitója, hiszen bűnös ember nem tudná elviselni Isten jelenlétét. Az egyház által hirdetett evangélium a jelen élet viszonyai között abszolút, de relatív ahhoz az igazsághoz képest, melyet Isten a jövőben fog még kinyilatkoztatni.”

Úgy érzem az előbbi idézet szellemében is joggal kifogásoljuk, hogy a hagyományos módszerekkel érvelnek Jézus Krisztus mellett, mert így egy-egy olyan dolog, amikről alábbiakban írunk, hogy a zsidók/héberек története nem mindenütt állja meg helyét, sem időben, sem lokálisan, sem történeti szempontból, szóval ezek a kutatások megtépzhatnák az ezzel összeforrasztott újszövetségi Jézus-képet. Ezt nem szabad hagyni, sem elviselni.

Számunka hitelesen Jézus Krisztus élete, mondandója, tanítása, akarata stb. a misztika útján nyert élővé, gyümölcsöző életté. Közvetlen kommunikációs kapcsolatot teremtett velünk, akik mertünk ebben hinni, és átadtuk magunkat Jézusnak. Ha valaminek lehet hinni – szerintük –, akkor az az elmélkedésben való megélés, kommunikáció, mert ez korrekten sehogyan sem kezdhető ki! Míg a történelmi Krisztust sokféleképpen magyaráztatják, addig Krisztus isteni volta teljes „bizonyossággal” alapvetően az elmélkedésben, tehát a misztika útján élhető meg.

Az Ószövetséget a különböző történelmi és egyéb emlékek hiányában hiteltelenné lehet tenni, aminek az árnyéka rávetődik az Újszövetségre is. Mint elkötelezett Krisztus hívők, ezt nem tűrhetjük, célunk ennek a materialista, hitetlen világnak a rosszindulatú és igaztalan támadásának az elhárítása, Jézus melletti hiteles kiállítás.

Az alábbiakban pár elemzést végzünk, és kitérünk bizonyos fajta történelmi altatásra, hiányosságokra. Rátérünk Órigenész és Kelszosz vitájára, amiből sok minden kiderül. Felhasználjuk Órigenészt elítélő dogmákat is (lásd. a szám végénél R. Márkus Edit írását), amik hitelesek (bár az eredeti és a Zsinat által előadott szöveg között sajátságos másítások,

eltérések lehetnek, viszont már egyik sem bizonyítható), és ennek kapcsán igyekszünk egy komplex képet alkotni.

Ismétlem, részünkről az igazolást nem történelmi adatokkal tesszük, mivel tudjuk, hogy rengeteg hamis történelmi tény van, melyet minden korban kedvük/politikai meggyőződésük szerint alakítottak. Nem is úgy alkalmazzuk a viszonylagos bizonyításokat, hogy hivatkozunk a különböző nemzetek, korok pl. mondjuk özönvíz elméletére, Noéra, vagy a világ keletkezésére, mert itt is keményen felmerülhet a kérdés, hogy ezek az írássok honnan és mikortól eredtek. Lehet, hogy a sumer vagy még régebbi különböző egyiptomi vallások is bírták ezt a tudást, mert azt ma bizonygatják, hogy a héberek plagizáltak, és kissé átdolgozva vettek át ezekből a forrásokból. Honnan tudjuk – s nem tudhatjuk –, hogy ők, amit most eredetibbnek vesznek, mint a hébereké, az honnan származik?

(3) 395. o.: Alexandriai Kelemen *„A teremtés főként abból a szempontból foglalkoztatta, hogy Isten minden emberbe beplántálta az igazság magvait a teremtéskor.”* Ehhez hozzáteszem, amiben az emberiség jelentős része hisz (persze ez semmit sem jelent), s tudom, hogy nem teljesen teológiai és tudományos, de hasonlatos A. Kelemen gondolata, megközelítése ahhoz, amit úgy hívnak a keleti vallások, hogy *akasha* lemez. De mindegy is, hogy hogyan hívjuk, lehet és kell, hogy legyen egy olyan tudás a „levegőben/éterben”, amiben minden korok emberei „belejárhattak”, s talán ez lehet az eredeti forrásanyag, ami minden korban, minden nyitott, erre alkalmas lénynek megismerhető. Akkor viszont senki sem plagizált a másiktól, csak azt híhetik a tudatlanságuk miatt.

Innentől már teljesen mindegy, hogy nevezzük ezt az egészet, az csak egy nominális ratio. De mondhatnánk azt is, hogy minden elme számára, amelyik képes arra, hogy magát függetlenítsen az anyagi világ behatárolt nevelésétől, kezdetétől létezik egy elérhető tudás (s az sem érdekel, ha ezt gnosztikusnak minősítik...), ahova tudatilag „kiszállhatunk”, és olyan információkat szerezhetünk, amelyek igazak. Ezt a lehetőséget

mostani felfogásban rögtön elítélni vaskalapos butaság lenne. Ezeket az információkat, nem ők maguk szerezték, hanem a világegyetem tudatának a része. (S ebben még sehol sem áll az emberiség, hogy ilyen mértékben kiterjessze a tudatát, felismerő képességét, vagy csak alázattal, mélyen tisztelje.)

Viszont ebből, ezeknek ismeretében senki sem alkothat magának/népének kizárólagos dicsőséget, mert ennek fel nem ismerése egy nivót-lanságot jelent. Főleg nem alkothatnának mindenki mást kizáró nemzeti jelleget, és nem emelhetik magukat piedesztálra sem. Tehát nem tudjuk azt bizonyítani, hogy honnan, melyik népnél volt az első információ, vagy közben hogyan kapták, ha ők kapták...

Mi azt tudjuk, hogy hogyan kapjuk elmélkedésben, a „kijárákálásban” ezt a módszert, ami nekünk tudományos, mert kontroll alatt tartjuk. Mi azt nézzük, hogy Krisztus mit akar, mit mond. A módszerünk hathatós, ami a szentekéhez hasonló, főleg Avilai Szent Teréz módszeréhez, akit egyháztanítóvá, szentté avattak. Ismeretes, hogy ez a hitetlen, s „tudományos” világ szemével nem bizonyíték, de nekünk mégis az – leellenőrizhető s így bizonyítható –, miután vele, A. Szt. Terézzel vagyunk szoros együttműködésben, az ő módszere az 500 éves élő módszer. Igaz, hogy Őt is többször is támadták, kihallgatták, lehetetlenné akarták tenni, de túlélte. Mi is gyakoroljuk az Ő módszerét, a kapott tudást írásba fektetjük, s ebből magasabb rendű, az eddiginél sokkal mélyebb istenkép bontakozik ki.

(3) 410. o.: Órigenész *„A Szentírás legtöbb helyének nemcsak egy, de két-három jelentése is lehet.”* Az egyház szerint a kinyilatkoztatás kora lejárt, de szerintünk meg nem járt le, nem járhatott le, mert mint többször is említettük, Krisztus állandóan tanító, közlő akarátát nem lehet kizárni, sem a Krisztus erejét, a Szentlélek erejét sem lehet lefogni. Ő tehát a kor-

nak megfelelő módon és az emberi nyitottságnak megfelelő módon mindig is tanítani fogja az emberiséget, bármit is mond bármilyen földi hatalom.

Mi Jézus Krisztus állandó közlését hallgató tanítványnak tartjuk magunkat, és nem lesz ettől a tudatunkban semmiféle rossz, sőt inkább egyre mélyebb alázatot kell, hogy érezzünk Isten felé. Ugyanis, ahogy feltárul előttünk Isten rejtelmes, hatalmas világa, érezzük, megismerjük a hatalmasságát, mindenhatóságát. Nekünk Jézus Krisztus Isten volta nem kérdés, és soha nem is lehet az, mert annyit megmutatott már magából és a világmindenségből, hogy jobban elhihetjük, hogy mi nem vagyunk, mint hogy Ő kérdésessé válna. Így a mi bizonyítási módszerünk ezen alapszik. Ezt nem lehet elvenni, sem megmásítani előttünk, mert hiten, tapasztaláson, tudáson és élő kapcsolaton nyugszik.

Isten mindig újabb ajtót nyit ki, mélységeket közöl, így teljesen más aspektusba helyezi Jézus Krisztus földre születését, de nem mond ellent az evangélium lényegének, csak sokkal mélyebben érteti meg. Tudjuk, hogy nem lehet úgy megközelíteni a Krisztus eseményt, ahogy a mai kutatók teszik. De elfogadjuk: (3) 411. o.: Órigenész *„Megváltozik az ember, miután az Úr dicsősége otthagyja nyomát a lelkében. Az ilyen imádságban (ti. kontempláció) nem is kell szavakat mondani, nem szükséges kéréseket megfogalmazni, mert, amikor a lélek Krisztussal egyesül, képessé válik minden teher elviselésére, sőt hálásan fogadja azokat.”*

KELL-E JÉZUS KRISZTUST VÉDENI?

Igen kell, de nem úgy, ahogyan tették vagy ma teszik, mert az a mai világnak már sehogyan sem elég, másként működik. Látunk Istent/Krisztust védő vitákat, nem elég jók. Egyet részletesebben is kiemelünk.

Igaz, sok minden kimaradhatott az eredeti vitából, ahogy Órigenész a művében megvédte Kelszosz ellen (erről a továbbiakban részletesen szó lesz)

a megváltásunkat. (3) 414. o.: Órigenész szerint: *„Szerinte az igazi kérdés az volt: lehet-e platonikus metafizikán belül Isten szabadságáról beszélni, avagy az „Isten” szó, csak név, mely a végtelenül áradó kozmikus folyamatot jelenti. Kelszosz az utóbbi álláspontot képviselte.”*

Ez nekünk ma már nem meggyőző, ez a könyv nekünk a mai túl okoskodó világban, gyenge Istenérveknek tűnik. A legtöbb olvasható érv sajnos csak az Ószövetségre (amit ma jogosnak látszó kritikák érnek) és elődökre való hivatkozás, meg némi logikára épül, de semmi több. Ugyanakkor ismerjük Órigenész nagyságát, hogy például ő volt az első teológus, aki megfogalmazta és tudta, hogy Jézus Krisztus *Istenember*!

Isten védelme egy hitvallás is, sokszor éppen erre van szüksége az Istent kereső embernek. Ma már nem lehet csak az Ószövetségre alapozni, mert Krisztust illetőleg (lásd alább) inkább leépíthet.

Az Újszövetség születésekor alapos összedolgozásra került a kettő, és kérdés, mennyire volt jogos és igaz. Ha az Ószövetséget kihúzzák a Jézus-esemény alól, akkor az eddigi kereteket használva sok „érv” törlődik Jézus Krisztus Isten voltának klasszikus igazolásából. Ez viszont nem reális, mert abban a módszerben, amiben minket vezet Isten, ott Jézus Krisztus Istensége, és a földdel való közelsége, egysége, sokkal valóságosabb, mint bármelyik katolikus katekézis vagy őshagyomány szerint. Sajnos ma nincs rend a papi fejekben (persze van kivétel is), az egészzet meg nem értő, illetve a régi magyarázatoktól elrugaszkodni nem merő papok magyarázzák Krisztust, és ennek a hatása a kereszténység hanyatlásán látszik is, mert sok kérdésre nem kapnak elégséges választ a hívők. Különben a keresztény Európa nem tudna lassan birka módjára mohamedánná lenni. Nyilvánvaló az eredmény.

Nem azt mondjuk, hogy egyedül nálunk van a bölcsesség kulcsa, reménykedünk, hogy sok ilyen csoport van, szükség is lenne rájuk. De azt mondjuk, hogy a hierarchikus személyeknél erős félelem van, földi egzisz-

tenciájukat is féltik, mivel fizikai szinten erősen elszeparálódtak, kiszolgáltatottakká váltak. Sok papról van tudomásunk, akik így vagy hasonlóan látnak, de hallgatnak, félnek, jobb a békesség – vallják. Megértjük, csak ezzel nem lesz jobb a kereszténység ügye. Vegyük figyelembe azokat a szenteket, akiket nem avattak szentté pontosan azért, mert az igazságot el merték mondani, és nem dicsérgették azt, amit Isten sem dicsért. Nekünk ilyen pl. Prohászka Ottokár püspök. Vagy azokat, akiket megöltek az igaz szókimondó hitükért pl. Priscilliánusz püspököt stb. Vegyük például azokat, akik sok üldöztetés után szentek ugyan, például A. Szt. Teréz vagy Szt. Pio, de az életük során nem dicsőségben, hanem sok szenvedtetésben volt részük az irigy rendtársaktól/ egyháztól is. Széllal szemben mertek haladni, csak hogy a Szentlélek ereje hajtotta őket, s így Ők győztek. Rájuk is kell hallgatni, példájukat követni, mert nélkülük már rég katasztrofális baj lenne. A XXI. században teljesen másfajta világba kell vinni a Krisztus-igazolást, és ennek az igazolásnak másfajta jelleget kell adni.

- Az újfajta bizonyításnak spirituális, misztikus jellegűnek kell lenni, ilyen szentekre alapozva, hosszú ideje érvényben lévő módszerre, misztikus tudásra kell épülnie. Ez nem lehet csak logikai, és csak ószövetségi hivatkozás.

- Autentikus emberek, Isten kiválasztott csatornái által közölt elmélkedéseken is kell nyugodnia. Ez ellenőrzéseken is alapszik. Mindig kontroll alatta kell állnia, és ezért fontos, hogy lehetőleg több autentikus személy végezze egyidejűleg az elmélkedést. Tudjuk és elfogadjuk, hogy erre az egyház lenne a hivatott, hogy felülvizsgálja. Mondjuk ezt annak ellenére, hogy nagyon kevés olyan személy van, aki hitelesen tudná mélységeiben, miről van szó. De ennek az ellenőrzésnek fontos szerepe lenne. Elismerem, az egyházban mindent részrehajlás nélkül meg kellene vizsgálni, és ami jó, azt meg kell tartani. Így már rég másfajta módon is meg kellett volna nyilvánulnia az igazolásoknak. Pl. ha

hiteles a közlés, akkor fel kell használni a hívek épülésére, követni, de sajnos nem teszik, hallgatnak. Mi az oka, sorolhatnám, de messze vezetne.

- Jézus Krisztus istenségének védelmére semmi okból sem lehet elhallgattatni olyan embereket, közléseket, javaslatokat (amiket meg sem akarnak hallani), ami felébresztené az embereket, főleg mélyebb hívővé tenné a katolikusokat is. Látható, ha javaslatunk szerint működnének a hit dolgai, akkor fel sem merülne, hogy védeni kell az Istent, hanem kiszolgálni a sok követni akaró embert. De messze nem így van.

- Ismétlem: Nem lehet azt állítani, hogy a kinyilatkoztatások kora lejárt – vissza kellene vonni többek között ezt a dogmát is –, mert ez nem igaz, és így ezzel nagy fokban bezárták a lehetőségeknek a tárházát. Mivel nincsenek kommunikációs viszonyban Istennel, nem tudták megkérdezni, „jó-e ez így?”. Világos, ebbe Isten nem egyezett bele, s mivel nem is kérdezték meg, láthatólag tőle függetlenül működnek! Nem tudják Krisztus akaratát, hogy mit akar velünk. Nem tanítják, hogyan lehet közvetlen, lélektől lélekig beszélgetni az Úrral. Ma ez nem érdekli a papságot (van kivétel is), hanem helyette olyan dolgokat beszélnek, ami primitív, alaptalan, felháborító, teológiailag inkorrekt. Sokszor misére menvén tapasztaljuk ☹, hogy amiket prédikálnak, az sem nem biblikus, de még az őshagyománynak sem felel meg. Ergo senki ne csodálkozzon, hogy védeni kell Jézus Krisztus isteni megjelenését, tetteit stb., mert mint alábbiakban rátérünk, több eddigi „bizonyíték” erősen kétes.

Az alábbiakban röviden bemutatjuk a híres Órigenész-Kelszosz-vitát.

ÓRIGENÉSZ

180 után született Alexandriában, keresztény szülők gyermekeként. Órigenész atyja, a grammatikus Leonidasz 201/202-ben vértanú

halált halt, a tizennyolc éves ifjú pedig végignézte apja kivégzését. Leonidászt lefejezték, az apja halála mély nyomokat hagyott benne, egész életét végig kísérte. Apja vagyonát a császári kincstár végrehajtói elkobozták, emiatt a család rendkívül nehéz helyzetbe került, a létfenntartáshoz szükséges javakat nélkülözték. Egy előkelő, jómódú özvegyasszony vette pártfogásába, aki támogatta tanulmányai elvégzésében. Az özvegy társaságába tartozott Paulosz, egy antióchiai származású gnosztikus, akinek átmenetileg Órigenész a bűvkörébe kerülhetett. Tanulmányai elvégeztével, hogy eltartsa családját (hat kisebb testvére volt), grammatikai magániskolát nyitott, ahol fiatal tanulókkal foglalkozhatott. Miközben tanított, maga is tanult, Ammoniosz Szakkasz filozófus előadásait hallgatta. Órigenész sokat utazott. Járt Rómában 212-ben, ahol találkozott Hippolütoszszal, akinek meghallgatta egyik prédikációját. Kétszer is járt Palesztinában, először 215-től 217-ig, amikor ide menekült az üldözések elől. Demetriosz püspök innen hívta vissza, hogy megbízza a katekéta iskola vezetésével. Másodszorra 230-ban járt Palesztinában, de csak rövid ideig, átutazóban tartózkodott itt, amikor Athénba ment. Ekkor két püspök barátja, Alexandrosz jeruzsálemi és Theoktisztoz caesareai püspökök pappá szentelték. Demetrioszt felháborította, hogy ez tudta és beleegyezése nélkül történt, emiatt Órigenészt megfosztotta a katedrájától, majd az alexandriai egyházból kiközösítette. A palesztinai Ceasareába költözött 231-ban, ahol folytatta a tanítást. A nevét mindenhol ismerték. A császár anyja 218-222 között Antiochiába hívta, hogy előadását meghallgassa. 253-ban a Decitus-féle keresztényüldözés alatt börtönbe vetették, és oly kegyetlenül megkínózták, hogy abból nem tudott már felgyógyulni, 254-ben Tyrusban meghalt.

Fő művei a Peri Arkhón/De Principiis és a Hexapla. Előbbiben kifejtette, hogy Isten előbb az értelmes, szabad akaratú lényeket teremtette, akik elfordultak Istentől, és bukásuk következményeként keletkezett az

anyagi világ. Az üdvrendnek az a célja, hogy az embert visszavezesse Istenhez. A lélek a testtel való egyesülés előtt is létezett, s létezni fog az elválás után is. A lélek örökké él, a földi élet csak egy szakasza. Krisztus az egyetlen, aki a testbe költözés előtt nem fordult el Istentől. Órigenész azt gondolta, hogy a kinyilatkoztatás a befogadó felfogóképességétől függően történik. A lélek a földi élet után is Isten megismerésében fejlődni fog. Mivel mindenki bűnösen hal meg, halála után mindenkinek tisztító tűzön kell átmennie. Órigenész egyetlen testetlen, szellemi szubsztanciát ismer el, Istent. Minden más létezőnek van valamilyen teste, ami ki van téve a változásnak. Álláspontja szerint nincs olyan lény, amely teljesen megromlott volna, mert akkor nem lenne felelős a tetteiért. A Sátánnak és a bukott angyaloknak is van lehetőségük az igazság felismerésére, a bűnbánatra. Álláspontja szerint a megváltás folyamatban van, akkor fog lezárulni, ha „Isten lesz mindenben”. Órigenészt nevezhetjük az első módszeres exegétának. Az értelmezés három szintjét különbözteti meg: az első a testi, literális (betű szerinti), történelmi értelem, a második a lelki-morális értelem, a harmadik (a legmagasabb), a szellemi vagy spirituális értelem. Szentháromságtanában annak ellenére, hogy a Személyek egylényegűek, egymásnak alárendelve szemlélte őket. Az Atya minden létező eredete, a Fiú (aki a Logosz) birodalmába tartozik minden értelmes lény, a Szentlélek a szentekben (megkereszteltekben) fejti ki a hatását. Ő használta először Jézus Krisztusra az „istenember” (theanthróposz) kifejezést. A Konstantinápolyi Zsinaton (533) több tételét, illetve órigenista tételeket ítélték el. Órigenész életében nem talált megfelelő vitapartnert, halála után pedig már nem válaszolhatott az őt ért vádakra.

KELSZOSZ

(<https://hu.wikipedia.org/wiki/Kelszosz>) 178 körül élt görög gondolkodó, aki kétségbe vonta a kereszténység és a Biblia állításait. Kelszosz Hadrianus császár kortársa, Órigenész állítása szerint epikureus filozófus volt.

A 175 és 181 közt keletkezett, *Igaz szó* művében a keresztény tanításokat támadta. A keresztények szemére vette, hogy külön megváltásra számítanak. Kelszosz szerint Isten mindenki számára elérhető, nem tesz különbséget keresztények és nem keresztények között. Ennek ellenére a keresztények mégis önfejű csoportokba gyülekeznek

Személyét illetően bővebben alig rendelkezünk információval. Lukianosz talán neki ajánlotta *Alexandrosz avagy a hamis jós* című munkáját. Azt, hogyan vélekedett az alábbi „vitából” kitűnik.

ÓRIGENÉSZ KELSZOSZ ELLEN CÍMŰ MŰVÉRŐL

Órigenész művét a fent említett „Aléthész logosz” című műben keresztényeket ért támadásokra írta válaszként. A mű megírására Órigenészt 248 körül vette rá Ambrosziosz. Ahogy a fentiekből is látható, nem kortársak vitájáról van szó (Kelszosz művét a 2. században adta közre), ugyanakkor mégis heves vita bontakozik ki az olvasó előtt. Az összesen 8 könyvet magában foglaló műben Órigenész Kelszosz állításait sorra cáfolja, vagyis a mű írása során Kelszosz gondolatmenetét vette alapul, emiatt szigorúbb szerkesztési elv nem érvényesülhetett benne. (Eredetileg Órigenész szándéka egy szerves egész értekezés kimunkálása volt, azonban időtakarékoság miatt ezt a módot választotta). A műben Órigenész idézi Kelszosz adott állítását, majd közvetlenül alatta megcáfolja azt. Ez a technika jól követhetővé tette/teszi az olvasó számára az argumentumokat. Órigenész az előszóban leírja, „hogyan ez a könyv nem éppen a hívők számára íródott, hanem azoknak, akik vagy teljességgel járatlanok Krisztus hitében vagy pedig *gyöngék a hitben*, mint az Apostol mondja: *Karoltok fel szeretettel azt, aki gyöngye a hitben.*” ((3) 23. o.)

VÁDAK ÉS ELLENÉRVEK

De nézzük meg közelebbről néhány példán keresztül, hogy miként vádol Kelszosz és hogyan érvel Órigenész, elsősorban azon vádak alapján,

amelyekben Kelszosz Jézus Krisztust támadja, hiszen aligha gondolhatta másképp, minthogy ha sikerül hathatós érvet találnia Jézus ellen, azzal az egész kereszténységen sebet üt.

A II. könyvben Kelszosz azt veti fel Jézus ellen, hogy (3.) 140. o. *„nem mutatkozott minden rossztól tisztának.”* Órigenész itt a szemére veti, hogy nem világos, mire gondol. Ha ugyanis arra gondol, hogy nem tisztult meg a rossztól, mondja meg, hogy milyen rossz tettet hajtott végre. Ha arra gondol, hogy a szegénység, a kereszt, a buta emberek összeesküvése a rossz, akkor Szókratészről is mondhatjuk ebben az értelemben, hogy nem volt tiszta a rossztól, illetve sok más görög filozófusról, akik szándékosan vállalták a szegénységet. (Itt Órigenész példákat is felhoz: Démokritosz, Kratész, Diogenész). Fentiekből is jól látható, hogy Kelszosz nem érvel világosan, érvelés helyett sokkal inkább vádaskodik, „vagdalkozik”. Ha a görög filozófiára gondolunk, elsősorban Platónra (a leggyakrabban idézett görög filozófus a műben), akkor tudható, hogy Platón különös gondot fordított arra, hogy pontosan definiálja azt, amiről az adott dialógus szól, és az érvelése is hasonlóképpen felépített. Kelszosz érve mindenesetre – ebben a formában – semmiképpen sem állná meg a helyét egy platóni dialógusban, sőt inkább azt mondanám, hogy Órigenész sokkal inkább képviseli a platóni átgondoltságot, és a „párbeszédben” „Szókratészként” pirít rá a felületes gondolatra. Ugyanakkor a fenti kiragadott példából az is látható, hogy Órigenész megpróbálja a kereszténységet a görög kulturális hagyománnyal „közvetíteni”, „átadni”. Nem véletlenül hozza fel a mindenki által ismert Szókratészt példaként a válaszban, mert az ő élete ismert volt, és így – mindamellett, hogy ezzel világosan cáfolja az érvet –, egyben érthetőbbé teszi, közelebb próbálja hozni a példával Krisztus tettét. Ez a „kulturális közvetítés” mai szemmel mindenképpen példaértékű, ugyanakkor biztos vagyok benne, hogy ha Órigenész nem ebben a formában válaszol, hanem szisztematikus művet

ír (amit – ahogy fent is írtam – először szándékozott), akkor olyan összefüggésekre világíthatott volna rá, amely lehet, hogy saját korának kereszténységet is alapjaiban rázta volna meg, vagy elképzelhető, hogy azt a művet ma nem olvashatnánk, mert nem maradt volna fenn. De azt se felejtjük el, hogy Kelszosz vádja Órigenész első értelmezésében (hogy Jézusnak volt bűne) felháborító, és biztos vagyok benne, hogy Órigenész saját korában is már az volt. (Ez utóbbi értelmezést meglátásom szerint az is megerősíti, hogy Órigenész művében ezt követően azt a kelszoszi vádat idézi, hogy (3) 140. o.: „Jézus nem volt feddhetetlen”) Ez számomra arra utal, hogy Kelszosz valójában egyáltalán nem érti a kereszténység lényegét, vagy nem akarja megérteni. A vádak meglátásom szerint sokkal inkább a kereszténység „kiiktatását”, mint valami zavaró tényező megszüntetését célozzák. Emiatt is próbálja elsősorban a „fejet”, Jézus Krisztust megpróbálni hitelteleníteni. Persze itt az is felmerülhet, hogy mit értünk „vallás” fogalma alatt abban az értelemben, hogy nem tudom, Kelszosz miben hitt, a kissé zavaros, sok mindent megengedő római sokistenhit mennyiben volt a sajátja, és mennyiben találkozott most először egy igazi vallással, valós istentapasztalattal. Lehet, hogy ez egész mögött az Istennel való találkozás lehetőségének az elhárítása rejlik. Tudta, hogy az igazság itt van, emiatt próbálta meg meggyőzni magát és az olvasót is arról, hogy nem kell Jézust követni. Azt is látni kell, hogy van olyan érve is, amivel miközben cáfolni kívánja Jézust, kimondottan megragadja Jézus tetteinek lényegét egy-egy szempontból, jelen esetben azt, hogy Jézus mennyire nem az emberi „ösztön” vagy „normálisnak gondolt emberi magatartás” szerint cselekedett: (3) 121. o.: *„Ha előre tudja, hogy ez fog vele történni, ki az az isten, démon, vagy értelmes ember, aki nem arra törekszik, hogy kitérjen előle, ha tud, hanem aláveti magát annak, amit előre lát?”* Órigenész erre az érvre azzal válaszol, hogy ebben nincsen semmi csodálatos, Szókratész is kiitta a méregpoharat, nem menekült el a börtönből, pedig megtehetette volna, illetve Leónidasz itt tudta, hogy társaival

együtt meg fog halni Termopülében (és sok más példa is van) mégis vállalták a halált, ahogy vállalta Pál, amikor felment Jeruzsálembe, illetve sok kortárs is, aki megvallotta kereszténységét. Azt nem egészen értem (attól függetlenül, hogy kinek és milyen célból írta is a könyvet Órigenész), miért kell úgy megcáfolni egy érvet, hogy az összehasonlításokkal tulajdonképpen „elmossa” Jézus tettének jelentőségét.

Visszatérve Kelszoszra, amikor olvasom a vádjait, egy olyan okos ember képe bontakozik ki előttem, aki egyfajta teljességigénnyel megpróbált minden vádat összeszedni a kereszténység ellen. Kelszosz támadásában többek között megtalálható az azóta is unalomig ismétlődő kísérlet Jézus életrajzának elferdítésére, továbbá arról is, hogy valójában nem volt Isten, magát tette azzá pl.: (3) 51. o.: *„Jézus a szűztől való születéséről hazudott. Utána azzal gyalázza, hogy egy júdeai faluban született, egy szegény helybeli kézművesasszonytól. Azt mondja: Mivel házasságtörésen érték, férje, aki mestersége szerint ács volt, eltaszította. Azt mondja ezután, hogy miután férje eltaszította, ő megszegyenülten bolyongott és titokban szülte meg Jézust. Ő pedig szegénysége miatt napszámosnak szegődött el Egyiptomba, és ott némi jártasságot szerzett a varázslásban, amelyről az egyiptomiak híresek; majd visszatért, sokra tartva képességeit, és ezek alapján istennek nyilvánította magát.”* Kelszosz műve azonban nemcsak a kereszténység elleni érvek „összefoglalójának” tekinthető, hanem arról is szól, hogy miként vádoljunk meg valakit úgy, hogy valójában nem merjük megismerni a lényegét. Ezért érezzük minden támadását felszínesnek. Ha mélyebbre mert volna menni, akkor Órigenésznek is még mélyebbre kellett volna mennie a cáfolatban, ami a saját magunk (keresztények) számára is rendkívül építő tudott volna lenni. Mindenestre ezek az érvek is meg tudnak ingatni egy hívőt, amennyiben ezen a szinten gyakorolja a hitét. Emiatt fontos a fönt leírt misztikus út, ugyanis ha van saját istentapasztalata az embernek, akkor semmilyen vádaskodás

nem ingathatja meg, mert nem hisz, hanem tud. Tudja, hogy Jézus az Isten, hiszen Vele él, Vele beszél nap mint nap. Mi tudná ezt megingatni?

Van azonban még egy csavar Kelszosz művében, ugyanis Jézussal szemben felléptet egy zsidót, párbeszédet folytatnak, s Kelszosz szerint számos kérdésben megcáfolja Jézust. (lásd (3) 51. o.) A fönti érvek is a szövegben ettől a „zsidótól” származnak. Órigenész fontosnak tartotta annak hangsúlyozását is, hogy Kelszosz olyan beszédek is ad a zsidó szájába, amit egy zsidó semmiképpen sem mondana (pl. a Szentlélek galamb alakjában történő megjelenés kapcsán mondja Órigenész, hogy a zsidók nem kapcsolják össze Jézust és Jánost és büntetéseiket sem; lásd (3) 71.o.). De nézzünk érvet azok közül is, amelyeket a „zsidó” intéz a saját népéből keresztényekké váltakhoz: (3) 103. o.: *„Tegnap vagy tegnapelőtt, mikor megbüntettük azt, aki félrevezetett benneteket, elhagytátok atyáitok törvényét. (···) hogyan lehetséges, hogy bár a mi vallásunkból indultok, tovább haladva mégis megvetitek azt, holott nem tudjátok más eredetét megnevezni tanításotoknak, mint a mi törvényeinket.”* Továbbá ezt is írja Órigenész: (3.) 104-105.o.: *„Ezután zsidója a holtak feltámadásáról, Isten ítéletéről, az igazak jutalmáról és a gonoszokra váró büntetéséről szóló tanokat ócskaságnak becsméri, s úgy véli, azzal megcáfolja a kereszténységet, ha azt mondja, miszerint a keresztények ezekkel semmi újat nem tanítanak”* Kelszosz fenti érvei alapján a keresztény vallás kizárólag a zsidó valláson alapul (az az eredet), és semmi újat nem hozott. Az, hogy a zsidó vallás honnan ered, azt a kérdést a Kelszosznál fellépő zsidó már nem teszi fel. Fontos megjegyezni, hogy Jézus Krisztus nem következménye valaminek, hanem mindennek az eredete. Vagyis ezt a vallást maga Isten alapította, és semmi olyan gyanú nem árnyékolhatja be, hogy más vallásokból „eszkábálták össze”. Ha más vallásokkal vannak összefüggései, az kizárólag az isteni működésnek tudható be. Az, hogy milyen történeti helyzetben alakult ki, nyilván nem véletlen, ugyanakkor sokkal hangsúlyosabbnak kellene lennie a kereszténység „újdonságának”, mint

az Ószövetséggel való összefüggéseinek. Órigenész művében megpróbálja fenntartani az egyensúlyt az Ó- és az Újszövetség között, pedig a legitimáció forrásának nem az Ószövetségnek kellene lenni, hanem kizárólag Istennek. Persze Kelszosz magát az emberként köztünk járó Istent is megpróbálja ellehetetleníteni, például azzal, hogy mások is hajtottak végre csodás tetteket, mégsem tekintették őket istennek (pl. a prokonnészoszi Ariszteasz története, lásd (3) 199. o.), vagy azzal, hogy lehetetlen, hogy Isten testet vegyen fel (lásd (3) 265. o.), továbbá azzal is, hogy a görögök mindezt az igazságot jobban elmondták, anélkül, hogy azzal hivatkoztak, hogy ez (3) 417. o. *„Istentől vagy Isten fiától való”*. Az, hogy fontos, hogy a kereszténység isteni gyökerét hangsúlyozzuk, már Kelszosz műve alapján is elgondolkodtató, ugyanis a zsidó vallásról az írja, hogy Mózes mindent átvett: (3.) 43. o.: *„Tehát ez a bölcs népeknél és tudós férfiaknál meglévő tanítást vette át hallomás alapján Mózes, és ezzel isteni nevet szerzett magának.”* Ez számos kérdést vet fel, ugyanakkor nem fel-

tétlenül jelent rosszat, ha Mózes jót vett át, amennyiben nem saját vallásukat tekintti (tekintené) eredetinek, ahogyan azt – számomra úgy tűnik – a Kelszosznál szereplő zsidó fogalmazza meg a kereszténységgel szemben. De Kelszosz nemcsak a zsidó vallással, de a zsidósággal szemben is megfogalmaz komoly vádat: (3) 280.o.: *„A zsidók egyiptomi szökött rabszolgák voltak, akik sohasem hajtottak végre semmi szóra érdemes tettet, nem volt sem jelentőségük sem számuk.”*

Végül jelen rész lezárásaként még egyetlen vád álljon itt Kelszosztól,

amely szerint a zsidókat és keresztényeket egyaránt azzal vádolja, hogy azt állítják magukról, hogy (3) 270-271. o.: „*...az Isten mindent nekünk tár fel és mond meg előre, nem törődik az egész kozmosszal és az égi pályákkal, nincs gondja erre a hatalmas földre, egyedül velünk foglalkozik, egyedül hozzánk küld hírnököt soha meg nem szűnő módon küldve el őket és kutatva, hogy lehetünk együtt vele mindig.*” Órigenész ezt a vádat azzal utasítja el, hogy Isten minden létezőt szeret, és még ha (3) 276. o.: „*Egyes zsidók talán mondanának néhány esetlen dolgot, ha nem is mindazt, amit Kelszosz ír, de a keresztények bizonyára nem, hiszen megtanulták (...), hogy az összes bűnösért jött el Jézus*” Ezt még annyival egészíteném ki –Aquilásan –, hogy Isten mindenki felé a maximális szeretét nyújtja, úgy, mintha egyedül csak ő lenne a világon, de csak azzal képes kommunikálni, akinek arra „füle van”, aki akarja és szeretné Őt meghallani, mert senkit sem fog megerőszakolni, annyira szereti.

A következő részben láthatjuk, miért probléma, ha Órigenész vagy bárki más túl sok ószövetségi idézettel próbál érvelni az Újszövetség tanítása mellett, milyen gyengévé válhatnak ezek az érvek a lenti anomáliák ismeretében.

IZRAEL TÖRTÉNELMÉNEK ANOMÁLIÁI

Ahogyan arra már feljebb utaltunk, az Ószövetség, mint történelmi forrás labilis lábakon áll. Ennek szemléltetésére a teljesség igénye nélkül beidézünk néhány ide vonatkozó irodalmat, mellyel érthetővé válik jelen dolgozatunk aktualitása.

A pátriárkák kora

A Bibliai történetek alapján Ábrahám nagyjából Kr.e. 2100 környékén indulhatott kelet felé, Kánaánba. Régészek, történészek keresték en-

nek nyomait, sikertelenül, annak ellenére, hogy a keresés időszakát kiterjesztették Kr.e. 2500 és 1000 közötti intervallumra. (Részletekhez lásd a (2)-es forrás 46-48. oldalát.)

Ehhez a problémához kapcsolódik, hogy a kritikai szövegkutatók munkái alapján a pátriárkák történeteit 1000..1500 évvel később írták le, mint amikor azok az ószövetség tanúsága szerint megtörténtek. Vallásos szempontból ez nem kell, hogy csökkentse az írás értékét, azonban a történelmi hitelesség szempontjából igen fontos tényező, ugyanis megállapítható, hogy az írásba foglalás korszakára jellemző problémákat vetítettek rá a pátriárkák korára, és így sokkal inkább tekinthető ez egy nemzeti mítosznak mintsem egy megbízható történelmi forrásnak. (Részletekhez lásd a (2)-es forrás 48-50. oldalát.)

Kivonulás

Az Ószövetség egyik leghangsúlyosabb története, melyet újra és újra idéznek az Egyiptomból való kivonulás, menekülés. A Bibliai történetek alapján ez a Kr.e. XV. század közepén zajlott. Néhány másik elmélet

szerint azonban 200 évvel később, a XIII. században kellett történnie, hiszen az elbeszélés megemlíti Ramszesz városát, és I. Ramszesz csak Kr.e. XIV. század végén kezdett uralkodni. Érdekes, hogy „az izraeliták első Biblián kívüli említését

Nicolas Poussin: Mózes megédesíti a vizet Marában (ca. 1627-28)

Egyiptomban, Merneptah fáraónak ... az i. e. XIII. század végén Kánaán ellen vezetett hadjárata emlékére készült sztélén fedezték fel. ((2) 69.o.)
Még a XIV. századból ránk maradt, Tell el-Amarnánál talált, majd 400

levelet tartalmazó ékírásos demográfiai adatok között sincs utalás izraelitákra. A kivonulás hosszúra nyúló bibliai történetét, a Sínai-félszigeten való vándorlást semmilyen történelmi forrás nem tudja alátámasztani. „*A Sínai-félsziget régészeti ásatásai az i. e. III. évezredből, illetve a hellenisztikus és bizánci korból tártak fel bizonyítékokat a pásztorkodásra. Az i. e. XIII. évszázadból, a kivonulás feltételezett korából azonban nem kerültek elő ilyen leletek.*” ((2): 75.o.)

(Kép: Dirk Bouts: A mannaszedés, 1464-67. Szent Péter-templom, Löwen) Az is megjegyzendő, hogy a kivonulás történetében szereplő királyságok, települések, vagy csak egyszerűen a személynevek mind a Kr.e. VII.-VI. század történelmi állapotát tükrözik. A kivonulás feltételezett időszakában lakatlanok voltak azok a területek, akikkel az izraeliták a történet szerint harcoltak, vagy akiket esetleg meg kellett

kerülniük. Mindezek ellenére, feltételezések szerint a kivonulás története valós történelmi tényeken alapszik, mert még a Kr.e. XVI. században, 1570 körül az egyiptomiak valóban kiűztek ismeretlen sémi bevándorlókat, akik fokozatosan egyre nagyobb létszámú közösséget hoztak létre Egyiptomban a keleti deltavidéken. Ezek az emlékek élhettek még a kánaánitákban, amikor nagyjából 1000 évvel később Jozija király aktuálpolitikai törekvéseinek megfelelően egy átfogó elbeszéléssé ötvözték őket. Az így elkészült történetre rakódtak még rétegek a babiloni fogság idején, és azt követően is. Itt tehát szintén egy a nagyhatalmakkal szembeni nemzeti ellenállást kifejező írásról van szó, semmiképpen sem történelmi igazságról. (Részletekhez lásd a (2)-es forrás 67-83.o.-át)

Izrael uralkodócsaládja

Saul, Dávid és Salamon, a bírák kora utáni első 3 királya Izraelnek. Saul Kr.e. 1025-1005-ig, Dávid Saul után 970-ig, majd őt követően Salamon 931-ig uralkodott. Dávid egy hatalmas nemzeti hős, hódító király, aki fővárossá teszi Jeruzsálemet és egy Izrael földjét átfogó birodalmat teremt a Biblia tanúsága szerint. Salamon pedig bölcs, aki pazar templomot és palotát építtetett Jeruzsálemben, illetve egyéb építkezéseket is folytatott. 1Kir 10,27 alapján annyi ezüst volt Jeruzsálemben mint a kavics, és az 1Kir 11,3 szerint Salamonnak 700 felesége, 300 mellékfelesége volt, ami mindenféle régészeti vizsgálódás nélkül is komoly költői túlzásnak tűnik. Mi a valóság? Röviden: nem tudjuk. Tény azonban, hogy egy ideig ezen királyoknak még a léte is vitatott volt a régészeti leletek hiánya miatt. Ma már feltételezhetjük, hogy létező dinasztiáról beszélünk, de a régészeti leletek alapján azt is feltételezhetjük, hogy Dávidnak nem voltak az Ószövetségben említett volumenű hódításai, sem birodalma. Az ő idejében egyszerűen tovább éltek a már meglévő településrendszerek és a kánaánita kultúra. Salamon idejéről sem találtak nyomokat a nagy építkezéseiről, sem Jeruzsálem kiemelkedő szerepéről. „... *Jeruzsálem egyéb részein végzett terepmunka nem tárt fel szignifikáns bizonyítékokat abban a tekintetben, hogy az i. e. X. században lakottak lettek volna ezek a városrészek. Nemcsak monumentális épületek nyomai nem kerültek elő, de még csak egyetlen cserépdarab sem.*” ((2), 144-145.o.)

Ez azért is lényeges, mert Dávid királyságát olyan nagy mítosz övezi, hogy még a megváltót is az ő leszármazottjának jövendölték, mint egy új nagy hódító királyt, aki megerősíti Izraelt. Gondoljunk bele, ha mindez mítosz, milyen károkat okozhat Jézus Krisztus iránt a gyenge hitű emberek lelkében ez a felismerés. Épp az a célja a jelen írásnak, hogy rávilágítson arra, hogy Jézusnak és tanításának a hitelességén sem történelmi sem vallásos szempontból nem ejt csorbát semmilyen Ószövetséget hiteltelenné tevő írás, mert bár egy ószövetségi kultúrába született bele

Jézus, hitelessége mégis független tőle, amint azt már írtuk, és amint azt még alább is látni fogjuk.

Ószövetségi tanítások eredete

Csupán azért említésre méltó ez is, mert így kapunk teljesebb képet. Tudniillik, egyre több irodalom foglalkozik azzal, hogy az Ószövetségben olvasható csodás történetek, tanítások, mint például a tízparancsolat, valójában más népektől átvett majd kissé átalakított hagyományok. Ingoványos terület ez, melyről szintén csak éppen a megemlítés erejéig érdemes most foglalkozni. Itt is ki kell hangsúlyozni, hogy egy-egy nagy próféta története, vagy a vízözön, vagy a tízparancsolat tanítása, hiába fordul elő más népek hagyományaiban is, és teljesen mindegy, hogy ki vette kitől, attól még a tanító jellege, egyáltalán a történetek lényegi elemei, vagy akár a sugalmazottság kérdése nem kell, hogy csorbát szenvedjen. Konkrétan az alábbi táblázatban látható például az ószövetségi tízparancsolat és az egyiptomi halottaskönyv negatív konfessziója (halottaskönyv 125. fejezete, az ún. 'Nu-papirusz' és a 'Nebseni-papirusz') közötti párhuzam. Bár a hasonlóság érdekes, nem szükségszerű, hogy valaki valakitől lopott, sőt, még az sem, hogy közös hagyományból dolgoztak, mert ezek az általános parancsok mind származhattak az adott nép adott „szentjeitől”, azaz az isteni közlés bármely nép esetén működhet.

Tízparancsolat (zsidó fordítás és beosztás szerint (Forrás: (6))	Negatív konfesszió (Forrás: (7))
Én vagyok az Örökkévaló, a te Istened	Hódolat néked, ó hatalmas Isten ...
Tiszteld atyádat és anyádat	Nem fordultam szembe családommal, rokonaimmal.
Ne lopj.	Nem loptam.
Ne gyilkolj.	Nem követtem el gyilkosságot.
Ne paráználkodj.	Nem paráznalkodtam.

Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúságot.	Nem rágalmaztam
Ne kívánd felebarátod házát. Ne kívánd felebarátod feleségét, szolgáját, szolgálónőjét, sem ökrét, sem szamarát, semmit, ami felebarátodé!	Nem csábítottam el más ember feleségét. ... Nem fosztogattam a földeken.
Ne vedd az Örökkévalónak, a te Istenednek Nevét álságra, mert nem hagyja büntetlenül az Örökkévaló azt, aki álságra veszi az ő Nevét.	Nem átkoztam Istent. ... Nem sértettem meg istent.

Végezetül fontos újra hangsúlyozni, hogy egy-egy szent irat történelmi hitele független annak lelki tanításaitól, vallási értékétől, így az ószövetségi iratok szentségét nem sérti egyetlen történelmi munka sem, amely az iratok történelmi hiteltelenségét taglalja. A teológusok, egyezték feladata, hogy rámutassanak, mit tanulhatunk egy-egy szent könyvből.

ÚJSZÖVETSÉGET ÉRINTŐ ADATOK

Fontos említést tenni arról, hogy Jézus koráról való feljegyzések hitelessége a sok régészeti forrásnak köszönhetően stabil marad függetlenül attól, hogy az Ószövetség történelmi hitele annullálódni látszik. Ennek igazolására csak felsorolásszerűen alább láthatóak és utána kereshetőek konkrét régészeti források az Újszövetséghez a teljesség igénye nélkül ((5), 46-54.o.):

- kb 50 darab keresztény apokrif irat, pl 100 körülről:
 - o Zsidók szerinti Evangélium
 - o Ebionita és Egyiptomi Evangélium
 - o Péter-evangélium

- archeológiai emlékek:
 - Jákob kútja,
 - kafarnaumi zsinagóga romjai,
 - Lázár sírja Betániában,
 - az 1866-ban feltárt Beteszda-fürdő a János evangéliumból 2 fürdőmedencével és 5 oszlopcsarnokkal,
- zsidó megemlékezések Jézusról:
 - Josephus Flavius, aki Jézusról két helyen, Keresztelő Jánosról pedig egy helyen tesz említést az első században,
 - Talmud, lejárató célzattal ugyan, de Jézus történetisége mellett tesz tanúságot,
- pogány források:
 - Tacitus, a római történetírás kiemelkedő alakja, 116-ban az Annales című munkájában ír a kereszténységről amolyan hivatalos okmány jelleggel (nem Flaviust és nem is keresztény forrást másolt), mely szintén megerősíti az újszövetségi források hitelességét
 - Pliniusnak a levele Traianus császárhoz (I. század vége)
 - Suetonius császári titkár Kr.u. 120-ban megemlíti, hogy 50-ben kiűzték a keresztényeket Rómából, amit az ApCsel18,2 is megemlít.

Továbbá azt is látnunk kell, hogy a Jézus korában élő zsidók, Krisztus tanítványai a Megváltó halála után valamilyen formában tovább akarták adni azt a belső lelki titkot, amit magukban mint lelki többletet éreztek a feltámadás és pünkösd után. Már Krisztus kora előtt is voltak olyan szöveggyűjtemények, amik az ószövetségi iratokból gyűjtötték össze a megváltóra vonatkozó részeket. Ezeket hívjuk latin szóval *testimoniának*. Ezek olyannyira közkézen forogtak, és annyira ismerte a zsidóság, hogy értelemszerűen a keresztény igehirdetés (kérügma) is erre támaszkodott.

Amikor pedig elérkezett az idő, hogy ezeket írásba is foglalják, akkor ugyanúgy megmaradtak a testimóniára való hivatkozások. *„Az apostoli igehirdetés, annak írásos rögzítése, az evangéliumok, úgy tekinthetők ebből a szempontból, mint sajátos testimónia-exegézisek.”* ((4), 44.o.) De ahogyan Vanyó is megjegyzi, fontos hangsúlyozni, hogy *„Az apostoli igehirdetés testimónia-magyarázatának előfeltétele nem magában az Ószövetségben található, hanem a feltámadt Jézussal való találkozás bizonyosságot adó élményében.”* ((4), 44.o.) Ez azt is jelenti, hogy ha elméleti síkon semmissé is tenné valaki az Ószövetség egészét, amire sok helyen hivatkoznak az evangéliumok, az akkor sem befolyásolná az Újszövetségnek sem a történelmi hitelességét, sem a tartalmi üzenetének értékét és igazságát.

KONKLÚZIÓ

Ha a fentiekben leírtakat összevetjük és jobban figyelünk Órigenész korai egyházatya véleményére és a körülötte történő dolgokra, akkor már az összkép elég jól kirajzolódik. De a színtiszta igazságot valószínűleg nem fogjuk irodalmi és egyéb írásokból sem megismerni. Oka pl.:

(8) *„Fontosnak tartom megemlíteni Rufinus atyát (kb. 340-410), aki görögből latinra történő fordítás közben egyfolytában javítgatta, átírta Órigenész műveit, igyekezett eltüntetni belőle az V. évszázadban már eretneknek számító eszméket. Például említeném Órigenész, Pál apostol Római leveléhez írt kommentárját amely Rufinus fordításában egyben rövidítés is: az eredetihez viszonyítva csupán egyharmada. Sok munkájából még ennél is nagyobb arányban hagyták ki a misztikus gondolatokat, rövidítették, vagy éppen átírták azok lényegét, hogy még véletlen se csengjen abból ki gnoszticizmus.”*

A gnóvizistól való – szerintem oktalan félelem – többet ártott, mint használt, mert így sok olyan művet veszítettünk el, mely sokkal mélyebben, másként értethette volna meg a még nem elmélkedő keresztényekkel is Krisztus igazságát. De sajnos, nem ez történt.

Órigenész mint hithű, elkötelezett keresztény, aki mélyen és racionálisan is gondolkodó volt, próbálta a jól látható anomáliákat elsimogatni, mint alább is.

(8) *„Az Ószövetségben számos helyen előforduló kegyetlenség (ellenség leölése) tényét allegorikus megoldásokkal szeretné megközelíteni: „Amikor azt állítja, reggelenként kiirtottam a föld minden bűnösét, hogy ki- gyomláljak az Úr városából mindenkit, aki törvénytelenséget művel, a próféta átvitt értelemben mondja a földnek a testet, amelynek törekvése Isten ellensége, az Úr városának pedig saját lelkét, amelyben Isten temploma volt.” (Kelszosz ellen, 7:22) Szerinte az Ószövetségben leírt borzalmas dolgok sosem történtek meg, hanem belső lelki vívódások képletes kivetítései és ezeket nem is szabad másképp értelmezni.”* Érdekes a megközelítése, ami nagy lelki finomságról árulkodik, borzalmak és belső vívódások. Jó, fogadjuk el így, de a lényegen nem változtat.

Reméljük, hogy a fenti írással sikerült valamelyest megérteni, hogy milyen lényeges eleme a kereszténységnek a misztika, mint az egyetlen dolog, amivel élő maradhat az embernek az Istennel való kapcsolata, és amivel megingathatatlan tudással vértézheti fel magát az ember, és amivel megélheti Jézusnak, mint Istenembernek a végtelen szeretetét is. Reméljük továbbá, hogy az ószövetségi történetek, tanítások és az Órigenész-Kelszosz-vita együtt egy olyan csomagot jelentenek az olvasó számára, mely segít abban, hogy helyén kezeljük őket és tisztábban lássuk az evangéliumok Ószövetségre való hivatkozásainak okait, de közben lássuk, hogy ettől függetlenül az Újszövetség tanítása, történelmi hitele független az Ószövetségtől, nem arra épült.

Irodalomjegyzék

1. Biblia
2. Izrael Finkelstein, Neil Asher Silberman BIBLIA ÉS RÉGÉSZET Gold Book 2001
3. ÓRIGENÉSZ KELSZOSZ ELLEN Kairosz Kiadó 2008
4. Vanyó László, Az ókeresztény egyház irodalma I., Jel Kiadó, 2007
5. Dr. Koncz Lajos, A Krisztus-esemény, Katolikus Teológiai Főiskolai Jegyzetek, 1980
6. <https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%ADzparancsolat> (Megtekintve: 2020.06.28.)
7. https://www.doki.net/tarsasag/aneszteziologia/upload/aneszteziologia/docudocu/egyiptomi_halottasknyv__ani_papirusza.pdf (Megtekintve: 2020.06.28.)
8. https://egyhazatyak.blog.hu/2010/01/23/origenesz_az_utolso_gnosztikus_kereszteny_184_254 (Megtekintve: 2020.07.10.)
9. <https://www.hermeneutika-btk.eu/eloadasok/> (Megtekintve: 2020.07.10.)
10. Órigenész: Az imádságról és a vértanúságról, Ókeresztény Írók XIV. kötet, sorozatszerkesztő Vanyó László, Szent István Társulat, Bp., 1997
11. Kránitz Mihály: Órigenész, a hit nagy mestere, Kairosz Kiadó, Budapest, 2008

SZERZŐK:

Varga Péterné/ Pável Márta, katolikus hittanár, az AQUILA Párt elnöke, 40 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója és vezetője.

Két könyve jelent meg (Akinek füle van a hallásra, az hallja meg, valamint A misztikus teológia alapjai) és egy Hazafelé címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetők a www.aqp.hu, AQUILA Magazinban és a Túllépés n.é. lapban, valamint a blogokban.

Szeibert Márton mechatronikai mérnök, az AQUILA Párt tagja, aki 13 éve végez önkéntes tevékenységet az AQUILA szervezésében. A teológia, filozófia a kedvenc hobbijai közé tartozik. Egyéb írásai az AQUILA Magazinban és az <https://isten-az-egyetlen-remenyunk.eoldal.hu> blogon is olvashatók.

Rizmayer Péter, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen diplomázott magyar és esztétika szakokon. Korábban tanított, jelenleg projektmenedzserként dolgozik. 15 éve van az AQUILA Közösségben. Az AQUILA Magazinban és a Túllépésben is rendszeresen publikál.

Pável Márta

TÚLLÉPNI ÖNMAGUNKON

Tamás evangélium: 77 *Jézus mondta: Én vagyok a fény, amely mindannyiuk fölött van. Én vagyok a mindenség; a mindenség belőlem jött ki, és a mindenség visszatér hozzám.*

Hogyan lépjen az emberiség túl önmagán? A mi folyóiratunknak a neve is TÚLLÉPÉS, és az egész törekvésünk arról szól, hogy hogyan tudna az emberiség önmagán túlszárnyalni. Ha a mai helyzetet nézem, illetve akár az utóbbi jó pár száz évet, nem látszik, hogy olyan szellemi óriások lennének, mint anno Platón, Plótinosz, Órigenész stb. Nagy szellemek ma is vannak, vagy illegalitásban, vagy hallgatnak, vagy különböző politikával kevert ideológiával dolgoznak, és nagyon érződik a hatás, hogy meg akarnak felelni – talán a népszerűség, az ismertség stb. miatt – bizonyos szintű tömegnek. Nem függetlenek a társadalmi elvárásoktól /s ezzel rontják a hatásukat is/, a rájuk szocializált viselkedési normáktól. Többségük, mivel nem független azoktól a témáktól, amelyek a társadalmat a mai szintre züllesztették, többet ártnak, mint használnak. Például ilyen témák a fogyasztás, hogy az anyagi javak mindenekelőtt és ami gazdaságilag hasznos, az mehet, ami nem megfoghatóan hasznos, az nem. Még a sportból is gyakorlatilag pénzt csinálnak: verseny-profi sportot. Tehát úgy tűnik, hogy a mai emberiség az anyagi haszonszerzésre törekszik, így az én szememben nem túllép önmagán, hanem saját maga alá lép/zuhan. Ehhez ugyan tisztázni kellene, ki és mi is az emberiség, mi a célja, ezzel jobban túlléphetne mai szánalmas önmagán.

Tamás evangélium: 94 Jézus mondta: Aki keres, találni fog, [és aki bekopog]tat, megnyitvatik annak.

Korábbi számainkban már többször leírtuk –, s nem kívánom ismételni, ezt végig kell olvasni –, hogy miért vagyunk, mi a célja az emberi

létnek. A cél adott, logikus és egyetlen normális lehetőség, de az emberiség egyre távolodik attól a nemes, igazi Emberi céltól, amelynek a létezése okán lett az ember. Hogy tehát mi a létezésünk oka az ugyanabba a körbe tartozik, amit az előbb említettem. Ezekről egyre messzebb kerülnek embertársaink, ahol kiműveltek, a háromdimenziós tudásban sem mérik fel, hogy ez a 100 év hús-vér testben eltöltött idő semmi ahhoz képest, ami utána következik, és ami előtte volt. Órigenész, Platón nagyon jól tudták, hogy hogyan működik a világ, most ezt már csak néhány kiváltságos vagy elvetemült filozofikus hajlamú ember olvassa, illetve feszegeti ezeket a kérdéseket, az összes többi struccpolitikát folytat. A mai viselkedést racionálisan szemlélve azt mondhatnánk, hogy reménytelen az igénytelenség miatt (is), hogy az emberiség túllépjen önmagán, valamint a tudatalatti félelem miatt is, amit valahol éreznek... *Tamás evangélium: 13 És fogta őt, visszavonult, és mondott neki három szót. Amikor pedig Tamás a társaihoz ment, megkérdezték őt: Mit mondott neked Jézus? Mondta nekik Tamás: Ha megmondok nektek egyet azokból a szavakból, amiket mondott nekem, követ fogtok ragadni, rám vetitek (azokat), és tűz jön ki a kövekből, s meg fog égetni titeket. (Jn 8,59; 10,31)*

Mit kéne ahhoz tenni – s nem hiszem, hogy megérem és nem hiszem, hogy mostanában megvalósulna –, hogy alapjaiban véve megforduljon az emberiség a szellemi emberi mivolta felé? Legelőbb meg kéne változtatni a nevelést, de ahhoz, hogy valaki másképp tudjon nevelni, mint szülőnek is másképp kellene gondolkodnia. Tehát ez nem egy emberélet, hanem sokkal több emberöltő feladata lenne, ha egyáltalán ez a koncepció elindulna. Félek, hogy igénytelenség miatt, de nem is akarják elindítani. Úgy tűnik, hogy a leépülés addig tart, hogy írni, olvasni, számolni, gazdasághoz értő némileg birkákat nevelnek, akik, ha gondolkoznak az baj, a társadalom vezető rétege szerint jobb, ha nem gondolkoznak, mert akkor nem kellemetlenkednek, a bizonyos társadalmi rétegeknek, csak fejlesztve dolgozni kellene... Azt gondolom, hogy a túllépés esélye

a zéró pont alá esett, és még ehhez a ponthoz is nehéz felhozni, nemhogy túlszárnyaljon az emberiség.

Nagyon nehéz minőségi, nagy betűs EMBERISÉGGÉ újra alkotni a lényeket. Az van, ami az apokrif *Tamás evangéliumában: 28 Jézus mondta: A világ közepén álltam, és testben jelentettem ki magam nekik. Mindnyájukat részegen találtam, nem leltem köztük senki szomjúhozót, és fájt a lelkem az emberek fiai miatt, hogy vakok szívükben, és nem látnak. Hiszen üresen jöttek a világra, és arra törekednek, hogy ismét üresen menjenek ki a világból. Ám most részegek. Amikor borukat eltávoztatják, akkor fognak bűnbánatot* tartani.*

Szívfacsaró rész ez, mert ma is igaz. Sőt igazabb, mint anno. Azt érzem, feszít a vágy, hogy fel kéne ébreszteni az embereket, ki kéne a süketnél húzni a füldugót. Megrázni őket, és azt mondani, hogy ember nem azért vagy, hogy szenvedj, nem azért vagy, hogy más uraljon, ne csinálj magadnak aggodalmaskodó csatornákat. Az öntudatodat kapcsold vissza, nem vagy megalázható. A történeteket te állíthatod be, te tettél magadba csatornákat a negatív gondolatoknak, meg a pozitívoknak is, rajtad függ, hogy éled meg! Az élet ugyanúgy telik, de te teremted meg őket, te vagy az ura az egésznek, hogyan gondolkodsz, hogy teszed, mit következtetsz. Tőlünk sem jó, sem rossz sincs messze, tőlünk függ, mit veszünk le az élet polcáról. De erre a mai emberiség nincs megtanítva, s messze nem hiszik el, hogy így van, mi alkotjuk a mayánkat/sorsunkat vagy hívd, aminek akarod. Az emberek nem tehetetlen bábuk az élet tengerén, kik cél nélkül ütődnek hol ide, hol oda, ez hamis felfogás. Messze nem így van, pont ezért törekszem mióta tanítok – több mint 30 éve –, hogy ne ilyen embereket neveljek. Szellemi, lelki elitet nevelek, kezdetektől arra tanítom őket, hogy a háromdimenziós materiális világon kívül más is van, jelszavunk, *mi vagyunk az örök győztesek!* Igen, ma is ez az elvem – mert tudom, ennyi erő, potencia van az emberekből, mint lényekben –, hogy igen, mi vagyunk az örök győztesek, annak kell lenni! Ha minimum erre

eljutnának, akkor nem volnának kiszolgáltatott lények, nem volnának drogos, kábítószeres, alkoholista, utcán fetrengő hajléktalan emberek. Ha nem égre néző, tudatos emberek lennének, akiknek eszébe sem jutna egy mást kizsákmányolni.

Meg kéne győzni őket, milyen fontos a szeretet egymás és az ég felé. Ez a földi lét nem sokáig tart, az öröklét viszont annál tovább. Ezekre mind rá kéne vezetni az embereket, s ennek a feladatnak egyrészt a gazdái az egyházak lennének, akik nem teszik, vagy ezt nem elég meggyőző erővel teszik. Úgy látom, úgy tapasztalom, hogy a papok, lelki vezetők Isten és az ember közé teszik magukat, pedig nem ezt kéne csinálni. Vallom, az ember egy olyan ló, akit el kell vezetni a vízhez, hogy igyon. Ha nem akar inni, rá kell csapni, hogy igyál, de mi nem ihatunk helyette. Az ember egy olyan lény, akit el kell vezetni Istenhez. Ha nem akar menni, akkor egy kicsit meg kell győzni és „rácsapni” hogy gondolkozz már, hülyeséget csinálsz, igyál már az éltető vízből, de nem közé állni. Az embereket felnőttként kéne kezelni, megértetni velük, hogy az, amit kollektíven eddig nem tettek, milyen következményekkel járhat.

De ez nem egy emberöltős munka, hanem sajnos három-négy, és ha nem kezdjük el, lehet, hogy késő lesz. Lehet, hogy az emberiség lesüllyed egy értelmes állati szintre, aki eszik, iszik, szaporodik. Az ember ma arra van szorítva, hogy egy kis adományért dolgozzon, ez az adomány a fizetés, ami messze nem annyit ér, mint amennyit ér. Vannak, akik nagyon sok pénzt keresnek semmiért (pl. sok politikus), és vannak, akik nagyon keveset sok munkáért (pl. ápolók). Ez éppen olyan, mint amikor régen a jobbágyokat sarcolták. De adtak nekik lehetőséget, hogy lakjanak és vették tőlük a tizedet, nem vagyok biztos abban, hogy most jobban járunk ezzel a nagyúri világgal, ezzel a cifra mulatsággal. Az állatokat is így használják ki, hogy húzzák velük a szekeret, szántanak, használják a vadászatnál, vagy bármilyen módon, de nagyon sok állatot kihasználnak. S

ők kapnak kis kaját, meg egy kis simogatást és ez elég (?). Úgy érzem (időnként), az ember egy jól idomított állat egy társadalomban.

Nem szabad belemenni, ezt abba kell hagyni, ne más irányítsa a mi életünket, ne más szabja meg, hogy szaporodok vagy nem, ne más mondja meg azt, hogy én mennyit kereshetek vagy mennyit nem.

Egy másik, emberségesebb normának kéne lenni, egy égre néző normának, ahol a munka nem venné el az összes időnket, erőnket, be kéne tartani a szeretet parancsát, ami régi mániám. Ha megtartanánk, akkor két-három óra munka elég lenne a létfenntartáshoz, nem lenne rendőrség, nem lenne katonaság, nem lenne a fegyverkezés, nem lennének kulcsok, nem kellene külön kocsik stb. Mindenki szeretetben élne a másikkal, sokkal olcsóbban élhetnénk, mert a világban a megkeresett pénzek hetven-nyolcvan százalékát arra fordítják, hogy én különálló sziget vagyok és féljek a másiktól és védekeznem kell. Arra kéne fordítani minden erőnket, hogy hogyan lépjek túl ezen a félelmen, és menjek az ég felé, menjek az öröklét felé. Egy hatalmas lélek lakik bennünk, egy olyan lélek, amelyiknek nem is tudjuk a tulajdonságait, illetve páran tudjuk, de az emberiség nem ismeri! Nem tudják, és ha ezt ország-világ elé kiabálom, mindenkinek megadatik a magasabb, könnyebb létforma, mert nem csak a kiváltságosoknak lehet ez, hanem minden ember tulajdonságának kéne lenni, tehát ezért kérem: ébresztő!

Nem kéne hagyni a megtévesztéseket, nyomorgatásunkat sem. Minden akkor működik, ha beleegyezőnk: így ne higgyünk el mindent, százféle vírusokat, sem egyéb pusztulási tényezőket. Akkor hathatnak, ha beleegyezőnk, és akkor halunk meg, ha belegyengülünk. Vigyázzunk, nagy erő az ember, és ha kollektíven akarjuk és elhisszük, annyira teremtetők vagyunk, hogy sok lúd disznót győz alapon be is valósítják az emberek még akár a világ pusztulását is. Végre fel kéne ébredni és túl kéne lépni azon a síkon, amiben ma élnek, amibe ma beleverték őket. Az égre kéne felnézni, felébredni, hogy nincs örök halál, csak a testünk kopik el,

örökké létezünk, és így is kéne élni. Embernek halhatatlan lelke van, el kéne arra a felismerésre jutnia, hogy szinte minden tőlünk függ, két kritérium: figyelünk a végtelen Istenre, és ennek alapján gyakoroljuk a szabad akaratunkat. Nos, ekkor baj nem érhet minket.

Sík Sándor.. Szembe a Nappal (részlet)

...Hasad a hajnal.

Az álmos, szürke sivatag fölött
Megvillan a fény és fölkel a Nap.

Bíborosan, aranyosan,
Ifjan, tüzesen és szerelmesen.
És én, kitárt karral és szívvel,
Ifjan, tüzesen és szerelmesen,
Nézek, szembe a Nappal...

Varga Péterné/ **Pável Márta**, katolikus hittanár, az AQUILA Párt elnöke, 40 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója és vezetője.

Két könyve jelent meg (Akinek füle van a hallásra, az hallja meg, valamint A misztikus teológia alapjai) és egy Hazafelé címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetők a www.aqp.hu, AQUILA Magazinban és a Túllépés n.é. lapban, valamint a [blogban](#).

Rizmayerné Márkus Edit

ÚJJÁSZÜLETÉS A BIBLIÁBAN, KORAI EGYHÁZBAN, MISZTIKÁBAN ÉS A DOGMATIKAI ELÍTÉLÉSE

A lélekvándorlás illetve a reinkarnáció jelentése

Talán az egyik legvitatottabb és legnagyobb vitákat provokáló téma a lélekvándorlás és a reinkarnáció, bár ezen fogalmak nem pontosan ugyanazt a jelenséget fedik le, így értelmezésük fontos és igen hasznos. A keleti irodalomban a reinkarnációról igen mély és bőséges magyarázatot találhatunk, talán kicsit el is veszhetünk a szellemi labirintusban. Ugyanakkor nemcsak a keleti vallásokban: hinduizmus, buddhizmus találkozhatunk ezzel, hanem már az ókori vallások, filozófiai irányzatok is ebben a rendszerben gondolkodnak. Megpróbálom összefoglalni és a lényegét kiemelni ezekből a szövegekből.

A lélekvándorlás azt a jelenséget takarja, amikor a lélek egyik testből a másikba vándorol át a testi halál után, hiszen a lélek halhatatlan. A reinkarnáció újjászületést jelent, tehát a lélekvándorlás egy mozzanatára utal. A legősibb népi vallásosságban is már megjelent az a hit, hogy a legfőbb lénytől szakadnak el a lelkek, s ide is térnek vissza majd. A keleti vallásokban a karma fogalmát találhatjuk, mint új elemet. Az emberi lélek kiemelt szerepet kap minden felfogásban: kivételes helyzet ez, s az ember tettei szerint, attól függően, hogy épített-e magának újabb karmát testesül meg újra: hiszen vágyva az újabb maya létre, nem bírja a végtelen Lélek közelségét vagy mélységét, így újra mondhatni „kicsapódik” valamilyen, tetteihez méltó testet, életformát választva. Hogy e körforgás véget ér-e valaha, azzal kapcsolatban már nem egyezők a vélemények.

A keleti kultúrkörben végtelennek tűnő körforgás ez, bár célja mindenképpen a megtisztulás, és a Nirvánába való becsapódás vagy beolvadás. A görög filozófia *metempsichózis*ról beszél, vagyis áttelekésülésről. A lélek azonnal visszatér az életbe halála után. Püthagórasz szerint a lelkek állandó körforgásban vannak az állatvilágban, s egy ciklus háromezer évig tart. Jó vagy rossz tettek ezt a folyamatot nem befolyásolják. Platón azonban már tovább gondolja a lélek vándorlását, és feladataul tűzi ki, hogy a tisztátalanságtól, rossztól megszabaduljon. Ha ezt nem tudja megtenni, büntetésből kap állati vagy növényi testet.

A zsidóságnál is ismert fogalom volt a reinkarnáció, bár nem egyésesen mindenhol jelen lévő hit volt ez. A kabbalában és a néphitben, a haszidizmusban találkozhatunk vele. A Bibliában is láthatunk erre utaló jeleket, ezt a későbbi elemzésnél fogjuk megnézni. Érdekes gondolat található a Katolikus lexikonban: „2000. VIII. 5: esti rádiós szentbeszédében Ovadia József rabbi, a knesszet 3. legnépesebb, ultraortodox *Sasz* pártjának vez-je kijelentette, hogy a *holokausztban* elpusztult 6 millió zsidó mind bűnösök reinkarnációja volt, akik olyan dolgokat műveltek, amelyeket nem kellett volna megtenniük, s azért születtek újjá (reinkarnálódtak), hogy bűnhődjenek.”² Szavai persze nagy felháborodást keltettek, s sokan azzal vádolták, hogy Hitler rémtettét igazolta ezzel az állítással. Nem pusztán arról van szó, hogy az ember magyarázatot keres a rosszra, s azt vagy annak kiváltó okát intelligens módon először magában keresi? Gyilkos és áldozat összeforrott karmája, végzetes párosa? Csak úgy szabadulhatunk meg e borzalomtól, ha leküzdjük a karmánkat. Lehetetlennek tűnő vállalkozás, mégis a mi sajátunk, így csak mi lehetünk a 'rejtvény' megfejtői. „*Szeresd felebarátod, mint önmagad*” mondták, s a reinkarnáció miatt ezt úgy élték meg, hogy a lelkek ugyanazon nagy lélekből szakadtak ki. Ezen értelemben tehát mindenkit úgy kell szeret-

² <http://lexikon.katolikus.hu/L/1%C3%A9kv%C3%A1ndorl%C3%A1s.html>

nünk, mint önmagunkat. Ha csak egy pillanatra megállunk ezen gondolatnál, akkor azt mondhatjuk, ha csak ezen pontokat mindenki elhinné és betartaná, nem sok dolga maradna az egyházak vezetőinek és a politikusoknak. Mély magába nézés, önkritika és önreflexió mindezek a tulajdonságok jelentik az 'alap vizsgát' a transzcendens létbe való belépés nagy szigorlatához.

A lélekvándorlás tanát később a manicheusok is átvették. Mani és követői szerint az emberi testbe süllyedt, és ott rabságban sínylődő lélek aszkézissal, nagyon szigorú böjttel tud csak megszabadulni, és újra fölemelkedni szellemi eredetéhez. A test a Jó és a Rossz küzdelmének színtere, olyan harctér, ahonnan nagyon kevés esély van a szellemi létbe való emelkedéshez, ugyanakkor ez az egyetlen hely, ahonnan ez sikerülhet.

Biblia

Nagy vonalakban megnéztük, hogy a lélekvándorlás hol, milyen vallásokban, filozófiai nézetekben fordul elő. Most vegyük sorra a Bibliában fellelhető, erre utaló részeket. Az Ószövetségi Királyok könyvében (II.) olvashatjuk, hogy Illés próféta lelkének egy része átszáll tanítványára, Elizeusra.

Amikor átértek, Illés azt mondta Elizeusnak: „Kérj valamit, mit tegyek még meg neked, mielőtt elválok tőled!” Elizeus így felelt: „Hát akkor szálljon kétannyi rész rám a lelkedből!” ¹⁰Azt mondta neki: „Olyat kértél, amit nehéz teljesíteni. Ha majd látod, mint ragadtatom el, osztályrészül jut neked, de ha (nem), akkor nem kapod meg.” ¹¹S történt, amint mentek és beszélgettek, egyszer csak jött egy tüzes szekér, tüzes lovakkal, s elválasztotta őket egymástól, aztán Illés a forgószéllel fölment az égbe. ¹²Amikor Elizeus ezt látta, fölkiáltott: „Atyám, atyám, Izrael szekere és fogata!” S többé nem látta. Akkor fogta ruháját és kettérepesztette. ¹³Majd föl emelte Illés köntösét, amely leesett róla, visszafordult és újra megállt a

Jordán partján. ¹⁴Aztán fogta Illés köntösét, ráütött (vele) a vízre és azt mondta: „Hol az Úr, Illés Istene?” Mihelyt a vízre ütött, az szétvált az egyik és a másik irányban, s Elizeus átment. ¹⁵Amikor a prófétatanítványok odaátról látták, felkiáltottak: „Illés lelke leszállt Elizeusra!”

Elizeus ettől kezdve megváltozik, s Illés erejével (lelkével?) működik tovább. Kettejük közt különleges kapcsolat lehetett, s a hűséges tanítvány kiharcolta, hogy Illés ily módon vele maradjon, továbbra is segítse őt. Olyan lelki szinten állt Elizeus, hogy látta, miként változik el Illés, így segítségül lelkének egy részét is megkaphatta. Ez a rész nem a kimondott lélekvándorlásról szól, hanem a lélek egy olyan tulajdonságát láthatjuk, amely felette áll a testnek, nem marad annak rabságában, uralja, átszeli a testi határokat. Mindez akkor történik, amikor Illés amúgy is elhagyni készül a testét, az ő földi küldetése véget ért. Kérdés persze, hogy ezek után Elizeus tetteiért ki lesz a felelős: Illés lelke is felelősséget vállal érte, egyfajta sorsközösségben? Elizeus nem marad hálátlan, erőre kapva sok csodát és jelet ad a népnek.

Keresztelő János fellépésekor sokak szerint Illés próféta jött el ismét. Ez tehát arra utal, hogy újra megszületett a Földön, szintén próféta-ként, befejezni jött valami, amit korábban nem tudott véghezvinni. A Messiás útjának előkészítését vállalt magára. Ostorozta a népet és a farizeusokat, s jutalma nem is maradt el, Heródes lefejeztette. Máté evangéliuma:

¹⁰A tanítványok megkérdezték: „Miért mondják az írástudók, hogy előbb Illésnek kell eljönnie?” ¹¹Így felelt: „Illés ugyan eljön és helyreállít mindent. ¹²Csak hogy én azt mondom nektek: Illés már eljött, de nem ismerték fel, úgy bántak vele, ahogy akartak. Így szenved majd tőlük az Emberfia is.” ¹³Ekkor a tanítványok megértették, hogy Keresztelő Jánosról beszélt nekik.

A zsidó népi hitben jelen volt az a meggyőződés is, hogy a vakon született ember nem véletlenül került ilyen hátrányos helyzetbe, ez egyfajta büntetés szülei bűnei vagy az ő bűnei miatt. Ha valaki vakon születik, tehát az életét már így kezdi, bűne csak előző életben, korábban történhetett. Jézus, amikor meggyógyít egy vak embert, nem feszegeti, hogy ki a bűnös, inkább azt mondja, hogy Isten Ereje fog a gyógyulásában megnyilvánulni. Szelíden, nem engedi megalázni az embert, inkább a meglévő bűnös állapotból akarja kiemelni, nem pedig még inkább beletaszítani. János evangéliumában olvashatjuk:

²Tanítványai megkérdezték tőle: „Mester, ki vétkezett, ez vagy a szülei, hogy vakon született?” ³„Sem ez nem vétkezett – felelte Jézus –, sem a szülei, hanem az Isten tetteinek kell rajta nyilvánvalóvá válniuk. ⁴Addig kell végbevinnem annak tetteit, aki küldött, amíg nappal van. Eljön az éjszaka, s akkor senki sem munkálkodhat.

A kereszténység és a platonizmus

Órigenész

Igen fontos megvizsgálnunk, hogy a keresztény tanok és az ókor uralkodó filozófiai irányzata, a platonizmus, milyen kapcsolatban volt egymással. Mint már láttuk, a filozófiában a lélekvándorlás teljesen elfogadott tény volt, vagy legalábbis mítoszokban élt ez a hit. Érdekes lesz tehát azt megnéznünk, hogy az ókori nagy teológusok hogyan egyeztették össze filozófiai ismereteiket a keresztény tanokkal. Órigenész teológiája mérföldkőnek számít, hiszen vagy ellene, vagy mellette foglaltak állást a későbbi egyházatyák. Szent Ágoston mellett az ókeresztény kor legkövetkezetesebb gondolkodója volt, aki egységes rendszerbe próbálta foglalni a teológiai ismereteket összevetve a kora filozófiai eredményével. Talán ma is ez teszi őt érdekessé a modern ember előtt: a gondolkodó ember,

aki rendszert keres az ismeretek káoszában vagy sűrű erdejében, nem csupán a hitre hagyatkozik, bár hite olyan erős, hogy akár az öncsonkításra is vagy a vértanúságra is képes az Üdvözülés céljából. Órigenész a Szentírást vette kiinduló alapnak, s minden filozófiai nézetet ehhez mért, többféle értelmezést is elfogadott, a kitétel csak az volt, hogy a szentírási alaptól induljon ki, vagy azzal legyen összeegyeztethető.

Filozófiájában Philón nézeteit tartotta követendőnek. Philón újplatonista gondolkodó volt, így elvei megértéséhez *Platón* tanaiból kell kiindulnunk. Ez a filozófiai óriás igen komplex szemléletet hagyott ránk, s sokszor hallani azt a véleményt is, hogy Platón már mindent kimondott, amit filozófus kimondhatott. A lélek anamnézis útján visszaemlékezik az előzetes tudott igazságra. Vagyis mielőtt a földön testet öltött volna, létezett valahol, mégpedig testtelenül, az ideák világában. Ez a megelőző tudás megelőzi a tapasztalatot, nem korlátozódik a szerzett ismeretekre. Az idea a dolgok ősképe kimeríthetetlen, az egyedül tökéletes valóság, az érzékelhető világ az egyedül tökéletes felé igyekszik. Minél feljebb emelkedünk, annál erőteljesebb és annál kevesebb ideával találkozunk, a csúcson az ideák ideája található. Az ideák ideáját Isten analógiájának vehetjük, annyira kézenfekvő az analógia. Az ember valódi lényegének a lelket tartja, erőteljesen szétválasztja a lelket a testtől. A test inkább a lélek börtöne, és börtönként inkább bajt okoz a léleknek, mint hasznos lenne: szerelemre ébreszti, vágyra gerjeszti, légvárakat kergettett vele, hiúságra csábítja. A lélek önmagát mozgatja, kezdete a mozgásnak, ezért halhatatlan, míg a test romlandó, és elpusztul.

Az *Állam* című művében világos leírását adja, hogy vándorol a lélek testről testre. A pamphüliai Ér látomását elbeszélésként adja elő. A történetbe nem nyúl bele, hanem közreadja, mint egy régi, évezredes tudást, amihez nem fér kétség. Ér a háborúban súlyos sebesülést szenvedett, s halottnak hitték, de amikor el akarták temetni, feléledt, elmondta, hogy mit látott a másvilágon. A lélek cselekedetei szerint egyből ítélet alá esik.

Kétfelől érkező lelkeket látott, az égből jövők boldog élményekről a földből jövők szenvedésekről számoltak be. A lélek vándorlása ezer évig tartott. Látható volt a lelkek bűnhődése. Majd annak is tanúja volt Ér, ahogyan a lelkek életformát választottak maguknak az életminták közül: állati vagy emberi életmintát is lehetett választaniuk. *„A lélek rangja persze ebben nem szerepelt, mert hiszen a lélek – ha más életformát választ – szükségképpen mássá is lesz;...Ebben van tehát, kedves Glaukonóm, minden valószínűség szerint a tulajdonképpeni veszedelem az emberre nézve, s ezért kell elsősorban azzal törődni, hogy minden egyéb tudományt félrevetve, mindegyikünk ennek a tudománynak a kutatója és híve legyen: hátha valamiféleképpen megtanulhatja és kitalálhatja, hogy kicsoda teheti őt képessé és okossá rá, hogy – különbséget téve a becsületes és a rossz élet között – a lehetséges életformák közül mindig és mindenütt a jobbat válassza”.*³ Ezek alapján a lélek miután kikerül a testből választás elé kerül, hogy milyen életet, testet választ magának. Sok múlik azon, hogyan élt, milyen erényei voltak, hiszen így jobb életformák közül választhat. Viszont még az is veszélyben van, vagyis rosszul választhat, aki az égből jött, hiszen őt nem edzették meg a szenvedések. Általában azonban a lelkek *„az előbbi megszokott életformájuk szerint választottak.”*⁴ Az elkövetett tettek kihatnak a következő életre is, mintha a karma törvényéről beszél-nénk: A huszadik sorszámú lélek az oroszlán életét választotta, mert irtózott attól, hogy emberré legyen, mert még jól emlékezett a háborús borzalmakra. Majd a lelkek ittak a felejtés folyójából, így mindent vagy majdnem mindent elfelejtettek, amikor újra megszülettek. Ezt a történetet Platón mítosznak tartja, melyből tanulni kell, hogy lelkünket ne szennyezzük be, s a jót válasszuk, s így *„mindig a felfelé vezető úthoz fogunk ragaszkodni”*⁵ Ha ezt a történetet újra és újra átolvassuk elég szörnyű, és kijózanítóan logikus: az vár minket a transzcendentális világban, amit itt

³ Platón: Állam 705. oldal

⁴ Uo. 707. oldal

⁵ Uo. 709. oldal

a földön „összehordtunk”, nem más. Sőt, azt fogjuk választani a test elhomályosító hatása nélkül, amit itt a földön választottunk, ami felé itt a földön is vonzódtunk. Ezért nagyon fontos a beállítódásunk, és földi életünk: tényleges harcmezőről van szó, felkészülés a jó döntésre. Különben évezredekig vándorolhatunk egyik létformából a másikba: elfelejtve a megtanultakat, mint az eltévedt bárány. Az ember célja, hogy lehetőség szerint hasonlóak legyünk az istenséghez, s akkor hasonlunk Hozzá a legjobban, ha példájára mi is a lehető legigazságosabbak leszünk. Megfontolandó szavak és útmutatás ez a Filozófustól. Szent Ágoston szerint senki sem közelítette meg a kereszténységet annyira, mint Platón.

Platón követői közé számít az alexandriai Philón, aki komoly hellenisztikus és zsidó műveltségre tett szert. Filozófiai értekezéseiben megpróbálja összehangolni a Bibliát és a görög filozófiát. Allegorikus módon értelmezi a Bibliát, azt kívánta megmutatni, hogy a Biblia összeegyeztethető a filozófiával, különösen a középső platonizmussal. Vitatott, hogy hatott-e az Újszövetségre, különösen János evangélista Logosz-tanára. Philón szerint a Logosz az Egy kisugárzása, az igazság és a kegyelem jellemzik.

Órigenész fő művei: a Peri Arkhón/De Principiis és a Hexapla. Művei előszavában kifejti, hogy az írott szónál előrébb tartja az élő beszédet. Isten transzcendenciáját nem nagyon lehet emberi szavakba foglalni, még a Szentírás szavai segítségével is nehéz dolgunk van. Ez a gondolat a misztikusok számára ismerős nehézség, a látottak, tapasztaltak szavakba foglalása vagy elmondása is nehéz, az írott szó kiforgatása illetve félreértelmezése még valószínűbb.

Korának egyik legnagyobb hatású gondolkodója volt, aki iskolát is vezetett. Hatása mindmáig jelentős, sokan foglalkoznak műveivel, értelmezik gondolatait, nézeteit. A hellenisztikus filozófiát jól ismerte, Philón volt rá nagy hatással. *Kelszosz ellen* írott művét a hitetlenek megnyerésé-

ért készítette. Fontosnak tartotta, hogy a keresztények legyenek felvértezve minden szellemi fegyverrel hitük megvédéséért, s a görögökre jellemző érvelő vitákban ne maradjanak alul. Hit és tudás egymásra épülnek. Ez a meggyőződése a mai racionális világnak is fontos, és helytálló álláspontot képvisel. Korábban nem ismeretlen a pogányok ellen írt vitairat vagy hitvédő irat. A görög filozófia számtalan nézetet kínált a gondolkodó ember számára a lélek lényegével vagy eredetével kapcsolatban. Hermisz például ezt hozza fel érvként, hogy ha az igazságot megtalálták volna, akkor egységes lenne a görög filozófusok tanítása.⁶

Nézeteit tekintve számunkra most a lélek preegzisztenciája fontos. Órigenész álláspontja szerint a lelkek miután kiszakadtak Istenből, testbe kerültek, elkülönült lélek nincs is valamiféle test nélkül. A lélek lesüllyedését találóan kihülésnek nevezi. A világ létrejötte bukásnak, a *katabolénak* köszönhető, amelyet „ledobásnak” fordíthatnánk:

„ez a látható világ pedig azon lelkekért jött létre, akiknek az értelem olyannyira tönkrement, hogy ezekre a jóval durvább és erősebb testekre szorultak, és azok számára, akiknek ez szükséges volt. ... Mégis az egész teremtés magában hordozza a szabadság reményét, hogy felszabadul a romlás szolgaságából, és Isten elbukott és szétszóródott fiai egységbe gyűlnek.”⁷

Így számára nincs nagy különbség az angyalok és az emberek közt, hiszen mindkettő Istentől elkülönült létező, bár az angyalok jobb körülmények között élnek: tűztermészetűek, táplálékuk is szellemi táplálék, gondolkodó tűznek is lehet őket nevezni.⁸ Bukásuk oka a gőg volt, ahogy minden különváló lényé.

A visszafelé vezető úttal is foglalkozik, hiszen egy dolog a bukás tényszerűen súlyos feltárása, megoldás is kínálkozik a bukott lénynek

⁶ Hermiasz: A pogány filozófusok kigúnyolása in: Vanyó László: A II. századi görög apologéták 562. oldal

⁷ Órigenész: A Princípiumokról II. 5,4 77. oldal

⁸ Órigenész: Az imádságról 26,5

visszajutnia eredetéhez. A lélek visszajutása Istenbe az egyesüléssel valósul meg, s a Szentíráshoz ragaszkodik Órigenész, és többször kihangsúlyozza, hogy ez nem lehet anyagi test. Ez egyfajta szellemi test lehet, így a feltámadás után a különlévőség még megmarad Istentől, csak szellembb világba jut a lélek. Órigenész meghagyja annak lehetőségét, hogy egyszer az összes külön járó lélek visszatalál Istenhez, s a világok megszűnnek, nem lesz többé szükség az anyagra, mert a különállóság megszűnik. Bárcsak igaza lenne! *„mindez Isten lesz, s semmi mást sem fog tenni, mint Istent érezni, Istent gondolni, Istent látni, Istent tartani, Isten lesz minden mozgása: így lesz benne Isten minden.”*⁹

Órigenész nem a száraz filozófus, aki csak elméletben éli meg az igazságot: buzdít a vértanúságra. A vértanúságban leég rólunk a test, a lélek győzedelmeskedik végleg, s ez a kiválasztottak lehetősége. *„Arra vágyjunk, hogy kimenjünk e testből és az Úrnál legyünk, hogy benne lakozva egy legyünk a mindenség Istenével.”*¹⁰ Ettől válik hitelessé: hiszen egész lényével Isten felé fordul. Elméletet és gyakorlatot, hitet és cselekedetet egybe ötvözi. Mindennapi szellemi kenyerünket ad meg nekünk, ma, mindennap Isten adjon nekünk erőt, Belőle merítkezzünk, mert ez az emberek és az angyalok „közös eledele”¹¹. Tételeit az 553-as konstantinápolyi zsinaton ítélték el. Nézetei több századon át fennmaradtak, ami azt jelzi, hogy több követője akadt¹².

Nüsszai Szent Gergely

Nüsszai Szent Gergely Órigenész példáját követve kívánt rendszerező művet alkotni. Ismerte a platonikus és újplatonikus filozófiai tételeket, Órigenész hatása is kimutatható műveiben. Híres műve *A lélekről és*

⁹ Órigenész: A Princípiumokról II. 6,3 85. oldal

¹⁰ Órigenész: Párbeszéd Hérakleidésszel 244. oldal

¹¹ Órigenész: Az imádságról 124. oldal

¹² Az órigenizmus nagy képviselőiként említi Vanyó László Alexandriai Nagy Dionüszioszt és a kappadókiai atyákat.

feltámadásról című dialógusa. Vanyó szerint ez a legjobb és legmélyebb értekezés erről a tárgyról, amit az ókeresztény korban írtak.¹³ A dialógusban Makrina, Gergely nővére képviseli a keresztény felfogást, Gergely pedig az ellenfelekét. A lélekvándorlásról elég degradálóan nyilatkozik, főbb problémája az, hogy nem vezet sehova a lélek testi vándorlása. „*Némelyek csúffá tették az emberi természetet, megalázóan közönségessé, s ugyanazt a lelket hol értelmes lényhez, hol állati léthez kapcsolták; különböző testekbe költözik, tetszése szerint vándorol, az ember után madárba, halba vagy szárazföldi állatba, s onnan ismét visszafordul az emberi természethez. Sokan még bokrokról is locsognak, mert szerintük még a növényi élet is megfelel számukra és alkalmas, és ez is sajátosságunk.*”¹⁴ Sajnos csak egy ponton tudja ezt a lélekvándorlást elfogadni, ha a lélek miután elvált a testtől, megint test fogadja be, de csak akkor, ha ugyanazon elemekből létrejövő testtel egyesül a feltámadáskor. A lélekvándorlásnak céltalanság nélkül nincs is semmi értelme, illetve egyre messzebb visz az üdvösségtől. Ezt a közös pontot is bár inkább ne említette volna, hiszen a feltámadás alatt már azt értjük, amikor a lélek kiszabadul a börtönből, akkor minek építené vissza a testét. Célja az, hogy visszamenjen Urához, a végtelen transzcendenciába, melynek érintésétől az anyag elég! Nemhogy újraépíti?! Nem fogadja el a görögök által természetesnek vett lélekvándorlást, mert az emberi természetet kiemeli az állat- és növényvilágból. Sajnos azonban sok ember úgy él, hogy visszasüllyed az ösztönélet szintjére vagy csak egyszerűen vegetál. Ilyenkor nem különbözik már emberi formában sem az állattól vagy a növénytől. Az az emberi tudat, szabad akarat, és lelki alkat, a transzcendenciára való irányultság, amely az embert emberré teszi, s kiemeli a világból, elvész benne. Gergely szerint nem lehet elfogadni a lelkek vándorlását növényi vagy állati testbe, mert akkor

¹³ Vanyó László: A kappadókiai atyák 492. oldal

¹⁴Nüsszai Szent Gergely: A lélekről és feltámadásról in Vanyó László: A kappadókiai atyák 618. oldal

azt is állítanánk, hogy egyféle természetük van a „*megkülönböztethetlenségig összekeveredve*”. Panteizmus elutasítása ez, hogy minden egy. Majd azt fejtegeti, hogy aki valóban elhiszi, hogy az állatban, növényben esetleg egy-egy emberi lélek talál helyet, az nem merné megenni azt a növényt, állatot, félve attól, hogy saját barátját eszi meg. Így vagy mindennel szembe barátságosnak kellene lennie, vagy mindennel szemben közömbösnek. A végletek mellett azonban megjegyzem úgysis meg lehet ezt élni, hogy nem ölök, csak akkor, ha éhes vagyok, nem tépem le hiába a növényt, nem okozok felesleges szenvedést, s hálát adok minden egyes étkezésnél, hogy az az állat vagy növény a testét nekem adta (vagy adni kényszerült), s emberhez méltó élettel nem megy kárba az ő „áldozatuk”. Azt is hozzáteszi, hogy a növényi létformából nem tud erények útján újra felemelkedni, s mindig ugyanazokat a fokozatokat járva imbolyog. Igen, ez így valóban értelmetlen lenne. Rahner a *Hit, remény, szeretet* című művében meg is fogalmazza, hogy a lélekvándorlás csak akkor képzelhető el, ha nem céltalan és nem vég nélkül folytatódik. A lélek lebukását pedig összeegyeztethetetlennek tarja az isteni gondviseléssel. A lebukásból származó eredet szerinte csak csúfos véget érhetne, s az erényből sem lehet hasznuk. A szabad akaratot is annak bizonyítékául hozza fel, hogy a Teremtőnek tetsző módon, Isten akaratából jött létre az életünk. Ha ez így lenne, akkor Isten miért akarná, hogy visszajussunk hozzá. Miért akarna egyszer egyet, máskor más?

A lélek preegzisztenciáját is elutasítja, hiszen akkor „*szükségképpen elfogadhatónak kellene tartani azt a tétellé szilárdult képtelenséget is, hogy a lelkek valamilyen rossz következtében költöztek testbe.*”¹⁵ Így csak egy lehetőség marad szerinte, hogy a test és a lélek egyidejűleg keletkezik. A feltámadást a Szentírásból támasztja alá. Harsonaszóra, parancsszóra minden holt és sírban nyugvó egyszerre romolhatatlan termé-

¹⁵ uo. 627. oldal

szetűvé változik. Természetünk visszaállítása eredeti állapotába. Az őseredetben nem hajlott rosszra az emberi természet. Itt egy kicsit érződik a platóni hatás, hiszen, ha a lélek a testtel együtt keletkezik, milyen őseredeti állapota lehetett előtte?! Hogy hogyan lesz újra a szétbomlott testből élő feltámadott test, azt misztériumnak írja, s Isten mindenhatóságára hivatkozik. *„Az első kalász az első ember, Ádám volt. Amikor azonban a rossz betört közénk, a természet sok részre darabolódott, mint a mag a kalászban mi is megválunk a kalászformától, egyesülünk a földdel, aztán a feltámadáskor eredeti szépségünkben sarjadunk ki újra.”*¹⁶ Az anyag fogságában való vergődés, erre nem lehet mást mondani. Romolhatatlan anyag, szinte a lélek szintjére emeli, csak valahogy összehozza a transzcendens világot is az anyaggal. Az anyag, a test jó szolga, amíg kell, aztán az a dolga és természete, hogy ahogy keletkezett, meg is szűnjön, jobb esetben fénnyé váljon.

Szent Ágoston

Szent Ágostonra nagyon nagy hatással volt *Plótinosz*, akiben Ágoston Platón-t látta. Egyiptomban született, de göröggént. Filozófiája közép-pontjában az Egy áll, amely az abszolút jóságot, teljességet jelent. Minden egyes létező levezethető az Egyből és egyetlen létező sem létezhet az Egyen kívül. Az Egy viszont nem létező, maga a Lét, mert a létezésnél korábbi. A testi világ úgy jött létre, hogy az Egy túltelítettsége miatt kicsordult, kisugárzott a fény a Napból. Az emanáció során a létezés magasabb foka leképeződik egy alacsonyabb szintre. Az Egy kicsordulásával keletkezik az ideák szférája a *Nousz*. A dolgok ősképeinek további emanációja a lélek. A lélek minden élőlény megalkotója, az Isteni Értelem oldalhajtása. A lélek két irányba tekint: egyik fele a *Nousz* felé törekszik, a másik része kifelé tekint, alászáll, hogy megalkossa képmását, a természetet,

¹⁶ uo. 642. oldal

az érzékelhető világot. Ha itt egy pillanatra megállunk, s ezt így elfogadjuk, akkor megszűnnek azok a kérdések, hogy miért ilyen ez a világ, amilyen. Mert mi magunk alkotjuk meg, nem Isten akarta, hogy ilyen legyen, ő megengedte, hogy eljőjjünk Tőle. Az ember isteni révületben képes a Nousz-szal kapcsolatba kerülni. Szavakba önteni e transzcendens tapasztalatokat nem lehet, csak az értheti meg, aki maga is átélte. Milyen ismerős érzés, a szemlélődő lélek ugyanezt éli meg. A lesüllyedt léleknek vissza kell emelkedni – legalább egy bizonyos fokra – hogy eredetével kapcsolatba kerüljön. Nagy mélységben vagyunk, ez látható. Az Egyet csak akkor pillanthatjuk meg teljességében, ha lelkünk elvált a testtől egy erkölcsös élet után. Akik bűnösök, azoknak újjá kell születniük mindaddig, amíg fel nem ismerik, hol van igazi hazájuk, és meg nem bánják bűneiket. A lélek alászállása ösztönös, vak cselekedet, ennek indítéka az a vágy, hogy ön-maga kerüljön előtérbe. Kiterjedése tehát nem külső kényszer, hanem természetének kifejeződése, ez vezet az anyag létrejöttéhez, a világ teremtéséhez. A gnosztikusokkal ellentétben nem tartja a világot rossznak, hiszen benne rejlik a bölcsesség és a visszajutás lehetősége. Panteista szemlélete szerint a planéták és a csillagok is halhatatlan létezők, égi mivoltuknál fogva nincsenek alávetve a földi gyarlóságnak. Optimistaként az időt nemcsak az elmúlás jelének tartja, hanem a végső hazavezető útának is. Az idő az öröklét képmása, de széthullott egységben.

Szent Ágoston útkeresése során sok irányzattal rokonszenvezett. Először a filozófiában, majd a manicheizmusban kereste a boldogságot. Végül Szent Ambrus prédikációi és az újplatonista filozófus Plótinosz hatottak rá, megkeresztelkedett, majd pappá szentelték. Hippo püspökeként felvette a harcot az eretnek tanokkal szemben, de írásain érződik a platonista hatás. *Vallomások* című munkájában azt írja, hogy a platonikus könyvek segítették test nélküli igazság keresésére: a láthatatlan felkutatására készítették. Ezt a keresést tehát a platonizmusnak köszönheti, viszont rögtön negatívumként hozzáteszi, a filozófia gőgös tudást adott neki, nem

sarkalta alá: „*Ámde nem hullattam emiatt könnyeket, sőt inkább a tudás gőgje feszített, Mert hol volt még ama építő szeretet, amely alázatosság alapjából, Jézus Krisztusból nő? Mikor tanítottak volna ezek a könyvek arra engem?*”¹⁷ Továbbmegy, s azt is megvallja, hogy a Szentírás igazságait nem találta meg mind a platonikus könyvekben. A szentírásban válik egyedül nyilvánvalóvá, hogy Krisztus menthet ki minket ebből a vándorlásból illetve lebukásunkat Ő állíthatja meg egyedül. Lendületes hévvel dicséri a Szentírást és a kereszténységet, s ha a sokféle eretnek és kósza irányzatot nézzük, érhető az indulat. Mégsem kellene kiönteni a gyermeket a fürdővízzel együtt. Hiszen a platonizmus talaján felnőve, filozófiai jártassággal jut el az igazság mély ismeretére. Igaz, hogy alázat és szeretet nélkül nem juthatna el a misztikus igazsághoz. Mégis fontos megjegyezni, hogy a krisztusi tanok ily mélységes megértésében a filozófia a segítségére volt! Csak nem szabad eltévedni az erdőben. Később a manicheusok ellen könyvet is ír: *A teremtés könyvéről*, melyben megcáfolja, nevetség tárgyává teszi tételeiket, kérdéseiket a világ teremtésére vonatkozó ószövetségi résszel kapcsolatban. Ha végig olvassuk ezt a rövid művét: kialakul bennünk az az érzés, hogy tényleg sok csacsкасágot hordtak össze a manicheusok, biztosan különféle álláspontot képviseltek Máni követői, s sok szörszálhasogató, rosszindulatú, kötözködő kérdésük és ellenvetésük volt a Bibliával kapcsolatban. Mégis van egy-két olyan lényegi kérdés, amelyre jóval fontosabb, talán filozofikusabb választ adhatott volna Szent Ágoston, meggyőzve ellenfeleit illetve megnyerve őket ezzel az isteni igazságnak. „*Aki tehát azt kérdezi, hogy miért alkotott Isten eget és földet, annak ezt kell válaszolnunk: azért, mert akarta. Hiszen az égnek és a földnek Isten akarata az oka, s ezért Isten akarata hatalmasabb az égnél és a földnél. Aki pedig azt kérdezi, hogy miért akart eget és földet*

¹⁷ Szent Ágoston: Vallomások 208. oldal

alkotni, az valami Isten akaratánál nagyobbat keres, márpedig ennél nagyobbat nem találhatunk."¹⁸ A válasz a lélek lebukásával és lesüllyedésével igenis megfelelő válasz lett volna, nincs, ami nagyobb alázatra sarkallná az embert, mint annak a szörnyű állapotnak a bemutatása, ahová magát juttatta.

Dogmák elemzése, a dogmák hatása

Most pedig nézzük meg, milyen dogmák születtek a lélekvándorlás ellen, mely dogmák azok, amelyek ellentmondanak az elmélkedésben fel-táruló, kinyilatkoztatott igazságoknak. Nagyon sok hitigazság, egyházi vé-lemény segít a hívőnek eljutni az igazságig, viszont van egy-két megnyi-latkozás, amelyet nem lehet szó szerint komolyan venni, illetve az emberi elmét leszorítja a háromdimenziós keretek közé, s ellentmondásos módon pont az anyagba való visszasüllyedést segíti elő, ahelyett, hogy a szabadu-lásra serkentene.

Üdvözülés

Isten boldogító színelátásával a *visio beatifica*-val csak az üdvözül-tek rendelkeznek. Az ember Isten színelátásában jut beteljesülésre, így tudja megragadni Istent. Jézus Krisztus emberi léte révén kapcsolódhat bele a visio beatificaba, a végtelen boldogságot adó istenlátásba. DS 1000 dogma szerint a visio beatifica az ember célja és beteljesülése. Elmélke-désinkben kiderül, Isten ettől sokkal messzebbre megy, Ő a teljes beleol-vadását nyújtja a léleknek, mint a csepp visszamegy az óceánba, nem csak kívülről szemléli. Hiszen a kívül maradással még maradhatnak zárványok a lélekben. Rahner is azt mondja, hogy az ember tévedése sem zárható ki Isten létével kapcsolatban. A dogmák beszélnek a *theosisról*, az átistenü-lésről vagy átlényegülésről is. A végső cél tehát az, hogy az embert teljesen

¹⁸ Szent Ágoston: A Teremtés könyvéről a manicheusok ellen 43-44. oldal

átjárja Isten léte. Az önközlés joga egyedül Istené, tehát önmagát adja nekünk. Az ember erre azért vevő, mert a transzcendenciára irányított lény, ahogy Rahner mondja. Önközlésével ítéletet hozott a világra, mert már nem mondhatja senki sem, semelyik ember sem, hogy nem volt alkalma megismerni Jézust, a Megváltót. Létállapotunknál fogva – Rahner szavaival élve – nem térhetünk ki az isteni üzenet elől. A *homo religiosus* akkor születik tehát meg, amikor kérdéseivel a transzcendens felé fordul. Földi életünk során azonban örök ellentmondásban maradunk, hiszen a véges nem foghatja fel a végtelent. Nyugtalanító a Lét feltárulkozása, örök rugalmasságra és önreflexióra készítet. Állandóan felül kell vizsgálni önmagamat, jó irányban haladok-e létem abszurditásának megélése közben. Ez a transzcendens tapasztalás teszi az embert emberré, ez a nyugtalanító megsejtés üt rést a maya/ködfátyol végesen vékony ugyanakkor masszív anyagán. Az állatnak, a növénynek nincs tudomása függőségéről. Ezért is baj, ha oda visszasüllyedünk, hiszen akkor elvesztjük emberi tudásunkat, hogy nem tudunk semmit. Ez bár reménytelennek tűnik, mégiscsak kiinduló illetve gyújtópontja lehet az Isten felé való elindulásnak.

Isten létének meghatározása azért fontos számunkra, mert az ember lelke rokon Istenével, így a vándorló lelkek tulajdonságaira is következtethetünk ebből. Órigenész használ először világos fogalmakat: Isten lelke héberül *ruah*, görögül *pneuma*; Isten nem test, nincs testhez kötve, egyszerű, osztatlan természet. Nincs helyhez kötve, nincs kiterjedése, nincsenek részei. E fenséges egyszerűség mérhetetlen mélység is egyben. Isten tökéletességében csak mi hiányzunk neki, de ez a hiány nem ejt foltot tökéletességén. DS 3025 Isten szabadon teremtette a világot. Igen a világot /világokat az egyetemes szeretet hozta létre, de nem azért, mert akarta, ahogy ezt már Ágostonnál is olvashattuk. Ha Isten akarta volna a világot, felelős lenne minden bajért, ami itt történik. Sajnálatból megengedte a léleknek, hogy létrehozza az anyagot; a kiszakadni vágyó, elkülönült létező felelős mindazért, amit világnak nevezünk. Sokszor merül fel

a kérdés, mi okozza a rosszat a világban, ki a felelős érte, ki okozza ezt. Szent Ágoston misztikus megközelítése segít helyre tenni a rosszat: hiszen az csak a jó hiánya. Mindig kisebb az ördög az Istennél, hiszen kiszakadt lélek, nem isten. Nem Isten teremtette a tökéletlenséget, a teremtenyek korlátozzák egymást létükben és tevékenységükben, s a közös sors/karma alkotta egyvelegben soha véget nem érő adok-kapok játék folyik. A rosszra még válasz lehet az is, hogy időnként Isten *megpróbál* minket, hiszen a szenvedésnek megátalkodottságunk miatt tisztító hatása is lehet. Jézus keresztre feszítésével mintegy megkoronázta a megváltó művét, e szenvedés nélkül is teljes lett volna a megváltás, de nekünk még agyon kellett őt verni, halálra kellett Őt kínozni, hogy ebben a szédült állapotban a fejünkhöz kapjunk: *mit tettünk?*

Isteni gondviselés és predestináció

DS 1556 A Trienti Zsinat Kálvinnal szemben kimondja, hogy Isten nem akarja a bűnt még nagyobb jó érdekében sem, hanem pusztán engedélyezi. Kálvin szerint a kárhozatra predestináltakat bűnre is predestinálta az Isten. Megint micsoda képtelen Istenkép!? Isten nem predestinált senkit sem, csak számára nem létezik tér és idő, így előre látja/tudja, mit fogunk tenni, elkárhozunk vagy üdvözülünk. Isten szeretete minden létező felé kiárad, de mégis békaperspektívából úgy tűnhet, egyeseket jobban szeret, mint másokat. Ez csak a karma törvényével (lenne) magyarázható: tettei szerint vagy érdemei szerint nagyobb lelki edénye van az illetőnek, s ezért tűnik sikeresebbnek Isten dolgaiban, vagy éppen ígéretet tett előzőleg Istennek, hogy mindenképpen véghez viszi, amit Isten kért tőle, így megengedte Istennek, hogy azonnal törlesszen, illetve büntessen, ha eltérne a kiszabott úttól. Az Istennel való együttműködés, az *actio creatrix* az egyes embert segíti az üdvözülésre. Isten ugyanis nem hagyja magára az embert, ahogy a felvilágosodás korában a deisták gondolták, hanem gondja van az emberre. Minden héten más oldalról, másképp, hol

szidva, hol dicsérve, hol noszogatva tereli az embereit a helyes úton. S alig várja, hogy fülünk meghallja a szavát, ami a világ számára csendként hat. Az isteni gondviselés eszköze az imádság. Nem Istennek, hanem a kérő embernek van szüksége az imára, kérésének megfogalmazására. Az ima a mi lelkünket teszi alkalmassá Isten kegyelmének a befogadására. Igen, a kérő ima is már befogadóvá tesz, hát még ennek magasabb foka, a szemlélődő ima: mely során már nem kérünk semmit, csak próbáljuk befogadni Isten ajándékait.

Az isteni gondviselés segítő eszközei még az angyalok is, akiket szintén Isten teremtett, ők is az időnek vannak alávetve, még ha a IV. Lateráni Zsinat szerint (DS 800) a láthatatlan világ részei is. Az eretnek-ségek igen sokat és kimerítő módon foglalkoztak az angyalok karával, s voltak egyesek, akik Jézust is ilyen angyalnak tartották. Ezért volt fontos a helyük tisztázása, ami teljesen sajnós nem történt meg, mert a dogma szerint, mint segítő lények az ember világához tartoznak, mintegy kiegészítik azt. Pedig ez nem teljesen igaz, önálló létformák, átmenet Isten és a mi világunk között, ahol a test, az anyag már lehalkulóban van, de szellemi különlévőség még mindig nagy és kísértés lehet a számukra.

Test és lélek

DS 360: (1. fejezet, 2. §) *[Azt állítják egyes eretnekek,] hogy ahogyan a szülők egy anyagi szűrléteből adják át a testet az emberi nemnek, ugyanígy adják át az éltető lélek leheletét is. ... (4. §) Hogyan gondolják hát az isteni rendeléssel ellentétben, túlságosan testies felfogással, hogy az Isten képére teremtett lélek emberi elegyítés révén ömlik át és hatol be, amikor az, aki kezdettől fogva cselekedte ezt, ma sem szűnik meg ezt cselekedni, amint maga mondotta: „Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, ezért én is munkálkodom” (vö. Jn 5,17)?... Minthogy azt is meg kellene érteniük, hogy írva van: „Aki öröktől él, az teremtett mindent” (Róm 4,17). Ha tehát, mielőtt a Szentírás az egyes fajok szerint bármely*

egyedi teremtménynek a rendjét és értelmét elrendezné, „erejét tekintve” – amit tagadni nem lehet – „és okságilag Isten az idő futásával párhuzamos művében egész mostanáig működik” [Szt. Ágoston]: tehát mindenki nyugodjék bele a józan tanításba, miszerint ő helyezi be a lelkeket, ő, aki „létre hívja a nem-létezőket” (Róm 4,17).

DS 3021-3025: *„aki azt mondja, hogy a véges testi és szellemi lények, vagy legalább a szellemiek az isteni szubsztanciából emanálódnak... legyen kiközösítve.”* Pedig így történik, a lelkek kiválnak és lesüllyednek Istentől.

Az ember teremtésével itt most annyiban kell foglalkoznunk, hogy ezen dogmák mit mondanak lélek és a test viszonyáról. Már a középkori teológusok a *kreáciánizmust* vallották, vagyis azt, hogy minden egyes emberi lélek külön Isten teremtmői tevékenységének köszönhető, maga Isten teremti bele a lelket abba a testbe, amely létét a szülők nemző tevékenységének köszönheti. Az új teológia képviselői már nem választják el a testet és a lelket egymástól, az egyén fejlődését, az *ontogenezist* a *filogenezis*, az emberi faj kialakulásának mintájára képzelik el. Isten a fejlődés során fokozatosan készítette elő az anyagot arra, hogy a szellemben kibontakozhasson. Az egyedi ember fogamzásakor már a nemzés által szolgáltatott anyag alkalmas arra, hogy a lélek beleköltözzön. A teremtés transzcendens erőt közvetít: a nemzés kivitelezi a teremtmői aktust, „befejezi” a teremtést. Úgy gondolják, hogy Istenem nem a lelket, hanem az egész emberi lényt hozza ilyenkor létre. Sokféle nézet keringett a lélekről, szellemről és a testről. A IV. Konstantinápolyi Zsinat leszögezte, hogy nincs két lelkünk, hanem csak egy (DS 657). A DS 902 dogma meghatározta a test és lélek egymáshoz való viszonyát: *anima rationalis és forma corporis humani per se et essentialiter*. Ma azonban nem a formából, hanem az anyagtól kiindulva közelítjük meg az embert. Az anyag állandó fejlődésben van, és az emberben érte el azt a fokot, amikor öntudatosodik, és ön-

magát, környezetét alakítani képes. Az anyag dicsérete...Az ember mindig test és lélek nem lehet szétválasztani elvben sem. Ezzel az anyag rabságában tartjuk a lelket. Tévút. Teilhard és Rahner finomabban fogalmaz: az emberben a lélek a maga kifejeződését és kibontakozását az általa átjárt testen keresztül nyerheti el, az emberi test pedig a maga funkcionális teljességét, igazi önmegvalósulását a léleknek köszönheti. Szebb, árnyaltabb megközelítés, mégis az anyag rabságában tengődünk tovább... Lelkünk szellemisége teremtet, akárcsak az anyagvilág. Nem része, darabja az isteni szellemnek. Ezzel nemcsak az anyag rabságában tartja a szellemet, hanem elveszi tőle azt a bizalmat, hogy valaha visszajuthat a lélek a hazájába, az isteni lélekbe, melynek része. A tudattal sem azonos az emberi lélek, a tudat csak egy funkciója az anyagot átjáró és annak felhasználásával dolgozó emberi szellemnek.

DS 285: (5.) *Az ötödik fejezetben beszámolunk arról, hogy azt állítják: az ember lelke isteni szubsztanciájú, és az állapotunknak megfelelő természet nem különbözik Teremtőnk természetétől. Ezt az istentelenséget... a katolikus hit elítéli: tudván, hogy egyetlen teremtmény sem olyan magasztos és olyan kiváló, hogy Isten legyen a saját természete. Ami ugyanis magából Istenből van, az ugyanaz, ami ő maga, és az nem más, mint a Fiú és a Szentlélek. És ezen kívül, mármint a mindennek felett álló Háromság egyszubsztanciájú és örök és változhatatlan istenségen kívül egyáltalán, nincs semmilyen teremtmény, amely létezése kezdetén ne a semmiből teremtetett volna... Senki emberfia nem az igazság, senki nem a bölcsesség, senki nem az igazságosság; hanem sokan részesei az igazságnak és a bölcsességnek és az igazságosságnak. Csak egyedül az Isten nem szorul rá, hogy bármiből is részesedjék: minden, amit valahogyan is méltón gondolunk róla, az nem minőség, hanem lényeg. A megváltozhatatlanhoz ugyanis semmi hozzá nem járul, belőle semmi el nem vész: mert*

annak, ami örök, a lét mindig a sajátja. Következőleg önmagában változatlanul maradva megújít mindent, és semmit nem kapott, amit maga már nem adott volna.

A lélek halhatatlansága szellemi mivoltából következik. Nem függ bensőleg az anyagtól, nem kötődik a tér-idő egyetlen pontjához, testének pusztulása tehát nem olthatja ki. Szent Pál a korinthusiaknak írt második levelében azt várja, hogy földi sátrunk leomoljon, mert akkor új lakóházat, örök hajlékot kapunk a mennyben (2 Kor 5,1). Az első levélben (1Kor 15,50) romolhatatlan testről ír, melynél az anyag magasabb rendűvé válik. Ilyen testre csak addig van szüksége a léleknek, amíg vissza nem talál végleg az Atyához, amíg még folytatni vágyik távollevését, vándorútját. Az AQUILA ígéretet kapott arra, ha végig kitartanak tagjai, a „Sas” (magasabb dimenziójú) létet kapják jutalmul. Ebben és ehhez hasonló jó élet után lehetséges csak egy magasabb rendű, anyagtalanabb testben való újjászületés, de a végső célnál már az anyagra semmilyen formában nem lesz szükség.

Az ősbűn és az áteredő bűn

Az ősbűnről (*peccatum originale originans*) a teremtés könyvében olvashatunk. A teremtésben Isten szándéka az volt, hogy mindent jónak teremtett, és az embert a boldogságra szánta az Egyház szerint. Ezt inkább a lebukás tükrében úgy értelmezhetnénk, hogy a kezdeti, de ugyan már eltávolodó állapotban a lelkek boldogok voltak, hiszen Istent közelről tudhatták, nem kerültek még túl messze, még vonzódtak hozzá, de már valamiféle anyagi világot kellett alájuk tennie Istennek, hogy megélhessék elszakadásukat. Az ősbűn előtti állapotra is térjünk ki egy kicsit: itt a szellemi lélek tevékenysége kezdődhetett el, vagy folytatódott. A Lét alázatosan vár a létezőkre, hogy felismerjék eredetüket, és visszatérjenek forrásukhoz. Micsoda alázat ez! Igaza van az Egyháznak, ez tényleg szeretet. A világban megtalálható fizikai bajokért, rosszért a bűnbeesés története

adja meg a felelőst. DS 222, DS 1511 hittételek szerint Isten az ősszülőket próbára tette, de ők a próbát nem állták ki, és ezzel Isten büntetését vonták magukra. Ki kell térnünk egy pillanatra Ádám személyére is: egyetlen emberről van-e itt szó, az ősbűn elkövetésénél vagy kollektív értelemben az egész emberiségről? Erre nem született hittétel, ugyanis az ember származása természettudományos kérdés, ebben az egyház bölcsen nem akar végleges álláspontot foglalni. Pál apostol párhuzama viszont újra felszínre hozza ezt a nyitott kérdést, mikor arról beszél, hogy egy ember által jött a halál a világba, s egy ember által a megigazulás. *„Mármost, ahogyan egynek a vétke lett minden ember számára kárhozattá, úgy lett egynek az igazsága minden ember számára az élet megigazulásává.”* (Róm 12, 18) Ahogy az üdvözülés is személyes dolog, az ember helyett senki sem üdvözülhet, úgy valószínűleg nincs kollektív büntetés sem. Nem úszhatjuk meg a hátsó padban ülve a feleletet. Az viszont annál inkább logikusnak tűnik a *similis simile* elv alapján, hogy egyféle lények gyűjtőhelye ez a Föld, így az a bűn, vagy rossz, amit látunk és tapasztalunk a világban, azt mindannyian megérdemeljük.

A paradicsomkert elnevezés is vitatható, hiába keresnek egyesek földrajzi helyet az Ószövetség itt egy ideálisabb állapot leírását adja. Egyes hittudósok szerint ilyen ideális állapot nem is létezhetett, mert az ősembert az egymással folytatott kíméletlen harc jellemezte. Itt juthat eszünkbe az, hogy ha mindent megkérdőjelezünk a Bibliából, mi marad végül Isten igazságából... Az ember tudatában élénken él valamiféle boldog ősidők emlékezete, ezt a kollektív tudat is őrzi, így ennek létezését ne vessük el. A halálbüntetést is allegorikusan kell értelmeznünk, arról van itt szó, hogy az ember élete mindenestül Istentől függ, s ha ezt a függőségét nem akarja elismerni, az örök tagadás állapotába kerülhet, örök kárhozat lesz a sorsa, mint a Sátánnak. A bűnbeeséshez szorosan kapcsolódik a szabadulás ígérete is, hogy Éva ivadéka el fogja tiporni a kígyót.

Az elvesztett vagy elutasított paradicsomi állapot az eredeti szentség (*sanctitas originalis*) és az eredeti épség (*seu iustitia*). Az eredeti szentség alatt azt kell érteni, hogy a lélek birtokosa volt Isten megszentelő kegyelmének. DS 1511-1512. Az Ősszülők ezt a megszentelő kegyelmet vesztették el a bűnbeesés által. E dogma szerint az ősszülők mentesek voltak a bűnre csábító hajlamtól (*concupiscentia actuales*). Ez sajnos nem meggyőző, hiszen akkor hogy történhetett meg mégis a bűnbeesés. A bűnre csábító hajlam már a kiválással (emanáció) megjelenik a lélekben, hiszen ez lehet a mozgatórugó, ezért hagyja el mennyei otthonát. A dogma tovább megy, és azt is állítja, hogy az ősszülők mentesek voltak a szenvedéstől és a haláltól is. Isten még közel volt hozzájuk, még talán élesen tudták, hol van a hazájuk, még nem okozott szenvedést karmikus hatást az eltávolodás. De a süllyedés nagyon hamar és nagyon gyorsan válhat végzetessé. Ez az aranykor, ahogy már megállapítottuk, sokszor szerepel az emberiség emlékezetében, egyes régi népek mítoszaiban is fellelhető. Bizonyos azonban, hogy ennek gyökere nem a fent leírt paradicsomi állapotra utal, hanem talán még korábbi/feljebbi állapotra, amikor még csak egy „játéknak” indult a kicsobbanás Istenből, amikor még a tagadás, ego sem volt ennyire tudatos. Az ősalápotnál egyes teológusok feltételezik, hogy nem a külvilág és az emberi természet volt lényegesen más, mint a bűn után, hanem a kettőnek egymáshoz való viszonya. Jézus is azt mondja, hogy nem az fertőzheti meg az embert, ami a szájon be-megy, hanem ami kijön a szájából (Mt 15,11) A külső körülmények csak akkor hatnak az emberre, ha a tudata ezt megengedi, s belesimul az anyagba. Szenvedés is lett volna a világon, ha megmaradnak a paradicsomi állapotok, hiszen a munka fárasztó volta, a létért való küzdelem emberségünk velejárói. De egészen másképp viszonyult volna – a teológusok feltételezése szerint – ezekhez az ember a bűn nélküli állapotban. Nem élte volna át annyira, nem süllyedt volna bele, nem vette volna olyan komolyan. Szép teológusi feltételezés, csak sajnos a szenvedés, a munka

mind a bűn velejárója, így e kettő egymás nélkül elég elképzelhetetlen az anyagi világban. Ha nem volna bűn, nem maradnának, nem születnének a lelkek a Földre sem...

Az áteredő bűn

DS 361 (4. fejezet, 7. §) *Hogyha azt vélik, hogy ők talán igazságosan és jól beszélnek, hogy méltán mondják, hogy a lelkeket a szülők adják át, minthogy a lelkeket a bűnök hálója fonja körül, – az így szólóknak ezzel a bölcs szétválasztással kellene különböztetniük: hogy ti. a szülők semmi mást nem tudnak átadni, mint amit előzetes rossz választásuk miatt elkövettek, azaz a bűnt és a bűn büntetését; ezt a nemzésből következő ivadék világosan megmutatja, hiszen ebből következően az emberek helytelenül és erkölcsileg eltorzultan születnek. Világosan látható, hogy bizony ehhez az egyhez Istennek semmi köze sincs; s nehogy az emberek a szerencsétlenségnek ebbe a szükségszerűségébe beleessenek, halálfélelmet keltett s így közölte tiltását és parancsát. Tehát a nemzés által világosan megnyilvánul, hogy mit adnak át a szülők, és megmutatkozik, hogy kezdettől fogva egészen végig mit cselekedett vagy mit cselekszik Isten.*

Az áteredő bűn (*peccatum originale originatum*) tana hosszú dogmafejlődés során tisztázódott, végül a Trienti Zsinaton nyert megfogalmazást. Ma is sok probléma maradt nyitva. Az áteredő bűn olyan állapot, amelybe minden ember beleszületik (DS 1514). Oka az ősbűn (DS 1513). Nemcsak büntetésre méltóvá, hanem bűnössé is teszi az embert (DS 1512). Nem utánczás, hanem öröklés formájában kapjuk. Ez nem a személyes bűnöket vagy a bűnös állapotot jelenti, hanem azért van, mert Isten haragját vonja ránk. Ezzel a Szentírásban nem találkozunk, így – szerintem – elég ingoványos talajon lépked az Egyház, amikor ezt magyarázza. Ádám örökségének hívják ezt már a II. században: Tertullianus szerint Ádám bűne az egész emberi nemet bemocskolta, és mindenki számára továbbítja a kárhozatot. Pelagius tagadta az áteredő bűnt, szerinte

Ádám bűne nem tett minket bűnössé, csak rossz példája lehetett ránk lehúzó hatással. Ágoston azonban hangoztatta az áteredő bűn fogalmát, s zsinaton ítélték el Pelagius tételeit (DS 267), illetve a szemipelagianusok tanait (DS 371-395).

Mára a teológusok is úgy gondolják, hogy ez tarthatatlan, a saját lényegünktől való elidegenedést kezdik hangsúlyozni. Rahner szerint az eredeti bűn Isten akaratával való ellenkezés állapota. Az ember saját erejéből nem tudja legyőzni a rosszra való hajlamot. A bűn három dimenziójában az affektív dimenzióban az értékskála csúcsán nem Isten áll, az ontikus dimenzióban nem tudja vagy akarja befogadni a kegyelmet, s történelmi szempontból az ember olyan időkben él, ahol szabad akaratából elfogadja a bűnös állapotokat. A concupiscencia a rendezetlen vágy, rosszra való hajlam megmarad bennünk, a kegyelem ad erőt az ebből való kikerüléséhez. Az ember egész valójában bűntől fenyegetett lény, s tény az is, a földi viszonyok nem kedveznek a jónak, hiszen állandó harc folyik jó és rossz között. Az ember tehát a bűn nyomorának az objektuma. Egy idő után talán rájön, hogy Istenhez kell igazodnia. Itt megállnánk egy pillanatra: ha az Egyház bemutatná az embernek, hogy ő saját maga okozója a nyomorúságnak, és nyomorult állapotának, s elé tárná a kendőzetlen igazságot a bukás tényéről, ez a fajta felismerés elindítaná a hazavezető úton.

Kiközösítő tételek Órigenész ellen¹⁹

DS 403-411: *1. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy az emberek lelkei előbb léteztek, ugyanis ezek azelőtt oly lelkek és szent*

¹⁹ 403-411: Iustinianus császár ediktuma Menasz konstantinápolyi pátriárkának, amelyet a Konstantinápolyi Zsinaton tettek közzé, 543-ban. *Jeruzsálemi szerzetesek ellen, akik Órigenész tanításait terjesztették, Iustinianus, a „teológus császár” Órigenész „De principiis” (= a kezdetek vagy elvek) című művéből többek között ezt a 9 kiközösítő tételt szerkesztette meg, amelyek zárták „Órigenész elleni könyv” avagy*

erők voltak, akik az isteni szemlélődés teljességét kapták, de rosszabbra fordultak, ezért elhidegültek az Isten szeretetétől, és ezért nevezték azokat görögül pszichének, azaz léleknek vagy animának, és vezeklés végett lettek bebocsátva a testekbe, legyen kiközösítve.

2. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy az Úr lelke előbb létezett és egyesülve volt Istennel, az Igével, a megtestesülés és a Szűztől való születés előtt, legyen kiközösítve.

3. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy először megformálódott a mi Urunk Jézus Krisztusnak a teste a Boldogságos Szűz méhében, és azután egyesült vele Isten, az Ige, és a lélek, amely ugyanis előbb megvolt, legyen kiközösítve.

4. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy minden menygyei rendhez hasonlít Isten, az Ige, a kerubok számára kerub, a szeráfoknak pedig szeráf lett, és minden felső égi erőhöz teljességgel hasonló lett, legyen kiközösítve.

5. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy a feltámadásban az emberek teste, mint gömb alakú támad fel, és nem vallja, hogy mi felegyenesedve támadunk fel, legyen kiközösítve.

6. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy a menny és a nap és a hold és a csillagok és a vizek, amelyek az ég fölött vannak, valamiféle lélekkel és értelemmel ellátott (anyagi erők), legyen kiközösítve.

7. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy az Úr Krisztus a jövő korszakban (saeculum) keresztre fog feszíttetni a démonokért, miként az emberekért, legyen kiközösítve.

8. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy Isten hatalma véges, vagy azt, hogy Ő csak annyit alkotott, amennyit át tud fogni és

„Ediktum” című művét (összeállítva az 542. év vége és az 543. év eleje között). Vigilius pápa (537-555) minden valószínűség szerint megerősítette ezeket, amikor Konsztantinápolyban időzött (547-555).

gondolni, vagy azt, hogy a teremtmények Istennel együtt örökké vannak, legyen kiközösítve.

9. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy időleges a démonok és a gonosz emberek vezeklése, és annak valamikor a jövőben vége lesz, vagy helyreállítása és megújítása lesz a démonoknak és a gonosz embereknek, legyen kiközösítve.

Több tanítását már elemeztük, e kánonokat elolvasva azonban tényleg az a meggyőződés erősödhet meg bennünk, hogy Órigenész teológus hatása óriási volt, munkája mérföldkőnek számított a dogmatika történetben, hiszen rengeteg kánont hoztak ellene. Pedig csak egyetlen „hibája” volt, a platoni rendszert kívánta a hit fényével megvilágítani. A lélek miért ne vehetne fel gömb alakot, miután elhagyta a testét, de ha semmiféle alakot sem vesz fel, az sem lenne gond. Krisztus keresztre feszítése mindig, állandóan megtörténik, amikor bűnt követünk el, így ez sajnos folyamatos. Isten hatalma végtelen, de mi a szabad akaratunkkal behatároljuk itt a Földön. Csak reménykedhet az ember, hogy a körülötte lévő világban sok-sok, milliónyi Istenre irányult lélek van, akik mind Istent dicsőítik, s ha figyel, és elhallgat, nincs más dolga, mint velük együtt dicsőíteni a Mennyeek Urát. Ezt lehet érezni a tószegi templomunkban, ezt a nagy transzcendentális közösséget.

Feltámadás

DS 190: *Hiszünk az emberi test jövőendő feltámadásában is. Az ember lelkéről pedig azt mondjuk, hogy nem isteni szubsztancia vagy az istennek egy része, hanem teremtmény, amely nem az isteni akarat folytán esett el.*²⁰

²⁰ Szent I. Anastasius pápa, 399-402(401?) 187-208; I. Toledói Zsinat, 400. szeptember (405?)

*(Szerkesztő: Ha ez így lenne igaz, hogy a lelkünk teremtmény, akkor, hogy lehetséges, hogy a lélek halhatatlan (ami pedig dogma). A kettő ellentmondásban van.)

Jézus megdicsőülése a feltámadás volt. Kilépett a földi dimenzióból, és új létrendbe emelkedett. Jézus feltámadása úgy hatott az apostolokra, hogy megbizonyosodhattak, mégsem választották hiába a jézusi keskeny utat. Gyáva megfutamodásukat Jézus megbocsátotta, hiszen megjelent nekik, bár alig ismerték fel. Sőt Jézus felhatalmazta őket, hogy a nevében bűnbocsánatot tartsanak. Új küldetéstudatot nyertek, hiszen a feltámadt Jézus velük maradt, s megkapták a Szentlelket is. A vértanúságot is vállalták.

Jézus feltámadása volt az az esemény, amelyet a világ is, és az ördög is felismert egy pillanatra. Halálakor ujjongott a gonoszság, hogy legyőzte Jézust. Majd sötétség borult a földre, a templom függőnye kettészakadt. A természet is gyászba burkolózott. Lelkileg egy időre megfagyott minden. S e dermedésben csak a sátán öröm őrzöngése hallatszódhatott. Majd jött az isteni fordulat: olyan erővel öntött el mindent a Fény, mivel Jézus feltámadt, eltűnt a testi burka. Az Istent nem lehet elpusztítani. Alászállt a pokolra, és még onnan is minden belekapaszkodó lelket kivezetett, Ő a Halászó Sas. Ekkor kezdtek feleszmélni a katonák, a farizeusok, sőt még a tanítványok is: hát tényleg igaz, amit mondott, Isten fia volt, nemcsak egy próféta. Ez után kezdték el egyáltalán leírni, mit is mondott, ki is volt Jézus. Ez lett a gyújtópont. Szomorú tények ezek: nem volt elég, hogy ott tanított, sugárzott köztük. Halála után még mindig megállítottuk, mert segítségre szorultunk. A Kereszt teológiája szerint a keresztre feszítés nem véletlenül történt, a megváltás befejezés volt ez a szörnyű halál. Péter apostol írja: *„A test szerint megölték ugyan, de a Lélek életre keltette.”* (1Pét 3,18-21). A kereszt, ez az ember számára oly jól ismert forma, hiszen hacsak magára néz is, keresztet lát, lett a kereszténység legáltalánosabb jelképévé. Jézus halála megváltást eszközölő halál volt. Az ember ilyen

keményszívű, ez a nyomorult halál kellett ahhoz, és kell ma is ahhoz, hogy Jézus tanításán elgondolkodjon, hogy kinyisson a transzcendencia felé, az Alfa és az Omega felé. A megtestesülés teljesen elég lett volna, egy jobb egy szebb világban. Vannak is olyan dimenziók, ahol Jézust nem feszíteték keresztre! Tőlünk lejjebb pedig azért nem ment, mert ott már az első pillanatokban megölték volna, olyan súlyos „pincebogár lét” húzódik ott az elmélkedéseink szerint.

A Kossuth rádióban nemrégiben hallottam Bábel Balázs püspökúr megnyilatkozását a lélekvándorlásról. Röviden intézte el azzal a válasszal, hogy ez nem katolikus hittétel. (Attól még el lehetne gondolkodni felette, mennyivel lett jobb a hitünk, hogy ezt annulláltuk.) Ezután a feltámadásról kezdett beszélni. A lélek halála után feltámad az örök életre, egyfajta szellemi testben. Ennek elsőként Jézus tört utat, a sírt üresen találták. Jézus harmadnapon feltámadt. Pünkösdig még megjelent többször is tanítványainak, de nem is ismerték fel vagy csak igen nehezen, annyira más volt ez a test, amelyet halála után felvett. Miért vette fel? Azért, hogy ne ijessze meg a tanítványokat, mert még mindig az ember gyengeségeit vette figyelembe, s isteni erejét lecsavarta/lehalkította. Jézus Máté evangéliumában így beszél a feltámadás utáni létről:

²³A feltámadáskor, ha ugyan feltámadnak, melyiküké lesz az aszszony? Hiszen mind a hétnek a felesége volt?”²⁴Jézus így felelt: „Nem azért tévedtek, mert nem ismeritek az Írásokat, sem az Isten hatalmát?”²⁵Hiszen, amikor feltámadnak, nem nőülnek és férjhez sem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az angyalok az égben. ²⁶Nem olvastátok Mózes könyvében a csipkebokorról szóló részben, mit mondott Isten a halottak feltámadásáról? Én, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene vagyok! ²⁷Tehát nem a halottak Istene, hanem az élőké. Így nagy tévedésben vagytok.”

A fent leírt transzcendentális lét tehát nem lesz hasonló e földi élethez. Földi fogalmaink inkább csak félrevisznek, mint segítenének az eligazodásban. Nem lesz ott semmiféle anyagi, hiszen Istenben való beleolvadás után az anyagra, a különlévőség eszközére már nincs szüksége vagy igénye a léleknek. A feltámadás tehát valóban eljön vagy eljöhet, de mindez a lélek legnagyobb megvalósultsági fokán következhet csak be, mikor már nem vágyik a földi létre vagy más akár magasabb, de Istentől különálló létre. Igen, a lélekvándorlás ellenzői ara hivatkoznak, hogy Jézus segítségével egyből el lehet jutni a Mennyországba, feltámadunk. Igen a cél az is lenne, hogy véget vessünk ennek a hosszú-hosszú végtelennek tűnő folyamatnak, amely során hol tanulunk hibáinkból, hol visszaesünk hibáinkba, s évezredek át tartó bolyongásunk céltalan szenvedésnek és haldoklásnak tűnik. Jézus kezét megfogva ez sikerülhet egy élet árán is, de ahhoz teljesen át kell alakulnunk. Ahogy Márta mondta sajnós a szakadék átugrása csak akkor sikeres, ha 100 %-ig teljesítettük a feladatot. 99%-nál a szakadékba zuhanunk ugyanúgy, mint 1 % esetén.

Tertullianus szép gondolatával zárnám a feltámadás kérdését: *„Isten az emberek közé jött élni, hogy az ember megtanuljon Isten szerint élni. Isten az emberrel, mint egyenrangúval folytatott érintkezést, hogy az ember aztán Istennel, mint egyenrangúval juthasson érintkezésbe. Isten igen lealacsonyította magát, hogy az ember igen nagyvá lehessen.”*²¹ Pál apostol szavaival élve Krisztus által felszabadultunk a törvény alól, mert a törvény képtelen volt megszabadítani a bűntől. Igaz ez a karma törvényére is, mely ránk kényszerítő erővel hat, amíg szolgálai vagyunk a világnak.

²¹ ppek.hu

„Akinek füle van a hallásra, az hallja meg!”

Ma kiemelkedő misztikus teológikus megközelítésben Pável Márta, *Akinek füle van a hallásra, az hallja meg* című könyvét tudom mindenkinek ajánlani. A dogmák felülvizsgálata, szanálása mellett sok új, elmélkedésben megerősített megközelítés teszi érthetővé a modern ember számára Krisztus tanítását. Bár az Egyház szerint a kinyilatkoztatások kora az utolsó apostol halálával lezárult. A magán kinyilatkoztatások közé sorolja az elmélkedő misztikusok élményeit, még akkor is, ha azok teljeséggel összeegyeztethetők a Bibliában olvasottakkal, s csak a mélyebb megértést segítenék elő. Tüzetes vizsgálat alá veszi a médium személyét, hitét és erkölcsét, s a kimondott igazságokat sokáig a parlagon hagyja, hátha maguktól elmúlnak, kiderül róluk, hogy nem helytállóak. Ha mindezt túléljük a kimondott szavak, és igazságok, akkor esetleg hivatalosan is állást foglal az ügyben az Egyház.

Témánk szempontjából *a teremtésről, a test feltámadása és az ember sora a halál után* című rész szolgálhat útmutatóul. A teremtés folyamatában tehát szó nincs önmagát megosztó szeretetről, hiszen Isten minket ugyanúgy hazavár, ahogy a tékozló fiút várta haza atyja. A lények maguk akarták a világokat, maguk akartak külön lenni, így jött létre az Istentől való elhidegüléstől az anyag. „*A Logosz az Isten önközlése, helykészítése a majd helyet kérő lények számára.*”²² Jézus feltámadása lélekben történt meg, hiszen a lélek szállt alá a poklokra, s vitt magával fölfelé, mint a halászó Sas szabadulni vágyó lelkeket. Testben: teljesen elváltozott testben – oly annyira másban, hogy a kertésznek vélték, hogy át tudott menni a falon – jelent meg az embereknek, hogy tudjunk a feltámadásról, hogy észrevegyük mi, akik a test rabságában élünk. Az ő teste visszafénylett, nem is kellett elpusztulnia. Az ember számára áttörte az utat, ugyanígy fogunk mi is feltámadni. Végleges fénné válás a fényre való feltámadás

²² Pável Márta: *Akinek füle van a hallásra, az hallja meg!* 283. oldal

az üdvözülés, de ez csak akkor következhet be, ha lélek már csak kizárólag Istenhez vonzódik. Nincs már semmilyen kötöttsége.

Sok keresztény ember nem is igazán hisz a túlvilági, transzcendens létben, mert nem is szembesítik vele. Gyónás során megbánja bűneit, majd elfelejti őket. A napi rutinban nem találkozik a túlvilággal. Egy-egy haláleset vagy születés kapcsán, határhelyzetben persze megérinti a túlvilág szele, de akkor „szent borzadállyal” elkenik a dolgokat. Biztos a mennyországba kerül – mondják... –, olyan jó volt, együtt ott leszünk Istennél, stb. A lélekvándorlás illetve a reinkarnáció ismerete nem szükséges az üdvözüléshez, anélkül is eljuthat valaki Jézus kezét valóban megfogva az Atyához. Ahogy azonban Pável Márta írta a lélekvándorlás elfogadásával nemhogy kisebbedne Jézus Krisztus személye és megváltása, hanem még nagyobb és fontosabb lesz.²³ Hiszen kiségit minket az örök körforgásból, véget vet ennek a malomkeréknek, amelyben a szenvedést a feledés homálya tompítja csak. E körforgás véget érhet még ebben az életben, csak Jézus Krisztussal kell tartani, van remény.

Újjászületés illetve a lélekben való csere

Elmélkedésben kaptuk meg ezt a kegyelmet. Egyszerűen indult az elmélkedés, mint máskor. Isten feltett egy kérdést, amire csak igenel lehetett válaszolni. Elvette a lelkünket, s magát öntötte vissza belénk, így mi a testünkkel mintegy hordozói lettünk, a kelyhei. Gyorsan és tudattalanul történt mindez. Talán ugyanolyan tudattalanul, mint, amikor a lélek kíváncsiságból túl messze ment a végtelentől. Ilyen kicsi pillanatok döntik el a világ sorsát. A pillangó szárny meglengetése, amelybe beleremeg a világmindenség. Visszagondolva hátborzongató útra léptünk, mi az AQUILA. Innen nem illik lebukni, mondta nekünk Isten. S a régi beideg-

²³ uo. 304. oldal

zódések, régi karmikus rossz szokások visszahúznak az új úton. De elfogadtuk, megkaptuk, és Isten ölelése halálos. Halálos e világ számára, halálos az elkülönült ego számára. Sajnos szegény Istennek csak ilyen „lepkéhálóval” sikerül befogni a lelkünket. Lassan-lassan a gyümölcsöknek is látszani kell, hiszen Istent hordozzuk magunkban... Ezt a számunkra már nem ismeretlen transzcendens tapasztalatot valószínűleg már több misztikus is átélte. De mivel nehéz szavakban átadni, marad a ráismerés egy-egy utalás, elrejtett fél szó, amely nem feltétlen bizonyító erejű az olvasó számára. Máté evangéliumában Jézus ígértet tesz.

²⁰Mert hisz nem ti fogtok beszélni, hanem majd Atyátok Lelke szól belőletek. ³⁰Nektek minden szál hajatokat számon tartják. ³¹Ne féljetelek hát! Sokkal többet értek a verebeknél. ³⁹Aki meg akarja találni életét, elveszíti; aki azonban elveszíti értem életét, az megtalálja. ²⁹Aki nevemért elhagyja otthonát, testvéreit, nővéreit, apját, anyját, feleségét, gyermekeit vagy a földjét, százannyit kap, s az örök élet lesz az öröksége.

Ez az ígélet, hogy százannyit kapunk: lehet akár ez a lélekcsere is, hiszen Isten végtelen lelke áll szemben az ember parányi mazsolaszerű és méretű lelkével a végtelen „vaníliapudingban”. Eckhart mester írását olvasva is bizonyosak lehetünk, hogy megélt valami hasonlót. A Lélek váracskájáról ír Szent Lukács evangéliumának magyarázatakor. Ez a vár, amely felette áll mindennek, ez gyakorlatilag egyenlő Istennel, ha ezt megtaláljuk magunkban, Isten ide betérhet: hiszen otthon van itt: „*Olyan mentes és olyan szabad, mint Isten önmagában*”²⁴. Ez a lélek menedéke vagy a szellem sugara, olykor a lélek szikrájának is nevezik. Amikor Jézus betért Mártához, akkor a lélek e részébe tért be. Tevékenykedik, mert Isten ereje járja át. Szent Ágostonra hivatkozva azt mondja más helyütt,

²⁴ Eckhart mester: Intelmek és tanító beszédek 70. oldal

hogy amit a lélek szeret, ahhoz lesz hasonló. Ha földi dolgokat szeret, ahhoz lesz hasonló, ha pedig Istent, akkor Istenhez lesz hasonlónak, abban az értelemben, hogy Isten beleszületik a lélekbe, helyet talál nála.²⁵

Végszó

Végezetül hadd valljam meg én is, végig kínozott az a gondolat, hogy miért kellett az egyháznak, s a gondolkodó egyházatyáknak ily hevesen, és böszön tagadni a reinkarnáció illetve a lélekvándorlás tanát. Sok minden tan elismerését, és dogma megdőlését vonná maga után ennek elismerése az igaz: preegisztencia, szellemi vagy lelki feltámadás, teremtés. Végig az a gondolat kísértett engem, hogy talán a lélektől való félelem is diktálhatta ezt a nagyfokú és heves tagadást. Ily módon a szellemi és az anyagi világ elhatárolható a legnagyobb mértékig. A lélek testről-testre való vándorlásával, vagy a reinkarnáció tényének ismeretével, a lélek az anyaggal szemben való felsőbbrendűségének elismerésével, kapitulálni kellene a transzcendencia előtt, amelyet így viszont elhatárolt misztériumként tisztelhet az egyház. Hát ne maradjunk ezen a széles úton, menjünk a keskeny, nehezebb úton, a teljes igazság felismerése felé, hiszen nem kerülhetjük ki a kikerülhetetlen szembenézést magunkkal az út végén.

Felhasznált irodalom:

Somos, Róbert: Az Alexandriai teológia (Budapest, 2001. Kairosz)

Vanyó, László: Az ókeresztény egyház irodalma I. Az első három század (Budapest, 2007. Jel Könyvkiadó)

Vanyó, László: Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe (Budapest, 2009. Szent István Társulat)

Órigenész: A Princípiumokról (Budapest, 2003. Kairosz)

²⁵ Eckhart mester: Beszédok 46. oldal

Pável, Márta: Akinek füle van a hallásra, az hallja meg! (Budapest, 2009.)

Szent Ágoston: A Teremtés könyvéről a manicheusok ellen (Budapest, 2002. Kairosz)

Eckhart mester: Intelmek és tanító beszédek (Budapest, 2000. Farkas Lőrinc Imre könyvkiadó)

Előd, István: Katolikus dogmatika (Budapest, 1978. Szent István Társulat)

<https://denzingerblog.wordpress.com/magyar-denzinger/dokumentum-101/>

Schütz, Antal: A katolikus hitigazságok rendszere (Budapest, 1937. Szent István Társulat)

Fila, Béla - Jug, László: Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai (Budapest, 1978. Örökmécs alapítvány)

A cikk írója: Rizmayerné Márkus Edit, az ELTE-n diplomázott francia és történelem szakos tanárként. AQUILA h. rend alapító tagjai között van. Rendszeresen publikál az AQUILA Párt kiadványaiban.

Impresszum

Kiadó: AQUILA Párt, 1222 Budapest, Zakariás József u. 3.

Felelős kiadó: Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke

Honlap: www.aquilapart.hu

E-mail: varga.marta@aqp.hu

Telefon: +36 20 – 327-47-93

Nemzetközi azonosítósám:

HU ISSN 2064-7700

Bankszámlaszám:

UNI-CREDIT bank

10918001-00000038-58540003

Fő- és felelős szerkesztő:

Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke

Főszerkesztő helyettes:

Szeibert Márton AQP média elnöke

Főmunkatársak, szerkesztők/lektorok:

Nagy Varga Katalin, lektor

Rizmayerné Márkus Edit, lektor, korrektor

Marton Janka, lektor, korrektor

Pável Ágnes lektor

Mészáros Gabriella, korrektor

Oroszi - Kuzmich Kinga, korrektor

Rizmayer Péter, lektor, korrektor